

Menneske eller monster?

Pedofili i den faglige og offentlige diskurs.

Skrevet av Kirsten Holtmon Resaland

Hovedoppgave i psykologi innlevert ved Psykologisk Institutt

UNIVERSITETET I OSLO

Høsten 2008

Sammendrag

Forfatter: Kirsten Resaland

Tittel: Monster eller menneske? Pedofili i den faglige og offentlige diskurs.

Veiledere: Rolv Blakar og Hilde Nafstad

Biveileder: Erik Carlquist

Oppgaven har tatt for seg graden av samsvar/mangel på samsvar mellom framstillingen av pedofili i vitenskapelig litteratur og representasjoner av pedofili i norsk media anno 2007. Posisjoner og kunnskap om pedofili i den internasjonale vitenskapelige diskurs er kartlagt og sammenstilt med sentrale representasjoner av pedofili i dagens offentlige diskurs i Norge. Analyse av mediadiskursen er basert på den oppfatning av språk blant annet Blakar (2006) og Rommetveit (1974) presenterer: At det er gjennom språket vi aktivt griper, forstår og delvis skaper den sosiale realiteten. Det ble avdekket en tildels betydelig diskrepans mellom medieartiklene i utvalget og fagfeltets oppfatninger og empiriske funn. Implikasjonene av dette er avslutningsvis analysert og drøftet i lys av vitenskapelig litteratur og teoretiske rammer for diskursanalyse (Flick, 2006).

Forord

Arbeidet med denne oppgaven har vært meningsfullt, men krevende. Jeg vil gjerne rette en stor takk til mine veiledere, Rolv Blakar og Hilde Nafstad, for inspirasjon, tett oppfølging og solid veiledning.

I løpet av året som har gått, har noe av min oppgave vært å distansere meg fra den doble tragedien pedofili og seksuelle overgrep mot barn kan innebære. En spesiell takk må derfor rettes til Erik Carlquist, som ikke bare har veiledet meg på arbeidet med den vitenskapelige diskurs, men bidratt med omtanke og forløsende diskusjoner når frustrasjonen likevel har tatt overhånd.

En stor takk til Jan Resaland, mitt livs klokeste valg, for verdifulle innspill, konstruktiv kritikk og, som alltid, ubetinget støtte. Takk til Svein Halvor Lunde Elgstøen, som har bidratt med uvurderlig praktisk hjelp og tålmodig lest titalls nyhetsartikler om pedofili. Takk til Suzette Bylos og Anne Marchius for grundig gjennomgang av artikkelanalysene. Takk til Brita Holm Valvo for oppmuntring, genuin interesse og et alltid like stort engasjement for min faglige utvikling. Takk også til Øyvind Magnus Elgstøen for inspirasjon og kloke tanker.

Jeg vil til sist rette en takk til alle som har vist omsorg for meg og den omfattende prosessen det er å skrive en hovedoppgave. Særlig vil jeg framheve min mor, Hege Holtmon, og min svigermor, Gullen Resaland.

Denne oppgaven er en integrert del av ideologiprojektet til Hilde Nafstad og Rolv Blakar.

“(...) pedophilia... a topic that is hard for academics to broach
in other than the most horrified tones.”

Julia Ericksen, 2002

Innholdsfortegnelse

Innledning, problemstilling og begrepsavklaring	s. 6
Redegjørelse for litteraturanalyse	s. 9
Gjennomgang av faglitteratur om pedofili	s. 10
1.0 Hva er pedofili?	s. 10
2.0 Årsakssammenhenger	s. 17
3.0 Samfunnet og den pedofile	s. 23
4.0 Møtet mellom den pedofile og barnet	s. 26
5.0 Den pedofile som menneske	s. 31
Medieanalyse	s. 38
Innholdsanalyse	s. 46
Analyse og drøfting	s. 60
1.0 Hva er pedofili?	s. 60
2.0 Årsakssammenhenger	s. 61
3.0 Møtet mellom den pedofile og barnet	s. 62
4.0 Samfunnet og den pedofile	s. 64
5.0 Den pedofile som menneske	s. 67
Implikasjoner av medias framstillinger	s. 68
Konklusjon og avsluttende kommentar	s. 70
Litteraturliste	s. 71
Appendiks A	s. 79

Innledning, problemstilling og begrepsavklaring

1993 var året da Bjugn ble et symbol. Syv voksne, deriblant bygdas lensmann, ble siktet for seksuelle overgrep mot en rekke barnehagebarn. En 43 år gammel barnehageassistent ble etter omfattende etterforskning tiltalt for misbruk av ti barn.

Påstander om at voksnes hysteri overtok barnas historie, endevendte Bjugn-saken. Tvilen dominerte nå nyhetsbildet. Man stolte ikke på de sakkyndige, man stolte ikke på barna, og man stolte ikke på tiltalte. Bjugn-saken var blitt "Bjugn-skandalen". Norske aviser registrert i den elektroniske databasen A-tekst brukte pedofilibegrepet tretten ganger i 1992. I løpet av 1993 økte antallet til åttiåtte. Femten år senere er barna blitt voksne. Deres historie blir fortsatt avfeid som et produkt av voksnes sensasjonslyst og ledende spørsmål.

I 2008 preges igjen nyhetsbildet av en omfattende overgrepssak. En mann har etter sigende klippet fôret vekk fra lommene sine for deretter å lure flere hundre barn til ufrivillig å berøre kjønnsorganet sitt. Det snakkes også om enkelttilfeller av ytterligere, grovere overgrep. Politiet beslaglegger lommeløse bukser. Stadig flere ofre identifiseres. Mannen får tilnavnet "Lommemannen" og viser seg å representere den mest omfattende overgrepssaken i norsk medias historie. Nyhetsbildet preges av dramatiske fortellinger om en mann som en gang het "Bandasjemannen", som "lekte katt og mus med politiet", og som over lang tid utviklet sine metoder og ble til "Lommemannen." Påstander om at voksnes hysteri overtar og devaluerer barnas historie, møtes med kollektivt vantro, sms-kampanjer, selvmordsoppfordringer og beskyldninger om pedofili.

I perioden mellom 1993 og 2008 er noe skjedd med pedofilibegrepet i Norge. Massemedia har utviklet et eget vokabular basert på "pedo". Befolkningen har tatt ordet pedofili ut av diagnosemanualene og gjort det til sitt eget. Der Bjugn-saken handlet om hva barna fortalte og de voksne hørte, er "Lommemannen"-saken sentrert rundt en voksen manns avvikende seksualitet. I løpet av 2008 er ord som begynner med "pedo", omtalt over fem hundre ganger i aviser registrert i A-tekst. Pedofili er blitt et tema.

Siktemålet med denne oppgaven er å identifisere og kartlegge grad av samsvar/mangel på samsvar mellom framstillingen av pedofili i den vitenskapelige diskurs og representasjoner av pedofili i den offentlige norske diskurs. Problemstillingen er derfor tredelt:

- Først må posisjoner og kunnskap om pedofili i den internasjonale vitenskapelige diskurs kartlegges.
- Deretter må sentrale representasjoner av pedofili i dagens offentlige diskurs i Norge identifiseres og kartlegges.
- Endelig må posisjoner og kunnskap om pedofili i den internasjonale vitenskapelige diskurs sammenstilles med sentrale representasjoner av pedofili i dagens offentlige diskurs i Norge for slik å identifisere samsvar/mangel på samsvar. Implikasjoner av eventuell(e) diskrepans(er) vil bli drøftet.

Det må i utgangspunktet antas en viss diskrepans mellom forestillingen(e) i den vitenskapelige og offentlige diskurs. Så lenge pedofili i all hovedsak defineres og behandles innenfor et spesialisert fagfelt, må vitenskapelige posisjoner og framstillinger nødvendigvis tillegges større troverdighet ved eventuell konflikt med medias presentasjoner. Ved diskrepans vil det i diskusjonen legges til grunn at den vitenskapelige diskurs er mest etterrettelig.

Denne hovedoppgaven er skrevet innenfor rammen av *Ideologiprojektet* som ledes av Hilde E. Nafstad og Rolv M. Blakar. *Ideologiprojektet* analyserer hvordan ideologier og verdier i samfunnet påvirker og former oss (Nafstad & Blakar, 2002/2006; Nafstad et al., 2007). I mitt tilfelle fokuseres det på rådende oppfatninger, ideologier og verdier om pedofili i vitenskap og samfunn. I analysene – særlig av den offentlige diskurs – vil det bli lagt vekt på å få fram også hva det *ikke* snakkes om, hva som *ikke* tas opp, dette fordi ideologier og verdimønstre i stor utstrekning kommer til uttrykk gjennom det som forties og ikke tas opp (Billig, 1991, 1996).

Fordi pedofili er et tema beheftet med generaliseringer og fordommer (Schmidt, 2002), synes det nødvendig med en presisering av relevant språkbruk. Kanskje viktigst er en redegjørelse for valget av ordet ”pedofili” over ”pedoseksualitet”. Til tross for at ”pedoseksualitet” antakelig mer presist gjengir de sentrale sidene ved pedofili, virker det uhensiktsmessig i denne oppgaven å bruke et begrep som sjelden er brukt i den internasjonale, vitenskapelige diskurs. Jeg vil derfor forholde meg til DSM-IV (American Psychiatric Association, 2000) og ICD-10 (World Health Organization, 1994) når det gjelder definisjon og benevnning av seksualitet rettet mot prepubertale barn.

Fordi "sex" er et ord som mer enn "seksualitet" fokuserer på seksuell, fysisk kontakt, vil dette brukes der det er naturlig, dette også fordi faglitteraturen nyanserer mellom "sex" og "seksualitet".

Ordlegging som "den pedofile" eller "pedofile mennesker" kan oppleves som støtende. Det må derfor understrekes at disse formuleringene kun er valgt ut fra praktiske hensyn, ikke et syn på mennesker som definert ut fra seksualitet eller avvikende seksuelle preferanser.

"Overgrep" brukes i oppgaven om all seksuell kontakt mellom voksne og barn som forbudt ved norsk lov. Fordi vi i norsk, muntlig tale bruker ordet "overgriper" så å si utelukkende ekvivalent med det engelske "*child molester*", vil jeg av praktiske hensyn brukes ordet "overgriper" om voksne som misbruker barn seksuelt. Alle voksne som forgriper seg seksuelt (inkludert voldtektsmenn), vil omtales som "seksualforbrytere" ("*sexual offenders*"). Der man på engelsk bruker ordet "non-offender", vil det i denne oppgaven brukes "ikke-overgriper", noe som kan innebære både kontroller fra en normalpopulasjon og kontroller fra en kriminell, men ikke sexologisk relevant, populasjon.

Redegjørelse for litteraturanalyse

I oppstartsfasen av denne oppgaven leste jeg en større mengde pedofilirelaterte artikler både fra norsk media og internasjonal, vitenskapelig faglitteratur. En rekke temaer utkrystalliserte seg som vesentlige i én eller begge diskurser. Med vekt på relevans for sentral forståelse av pedofili i seg selv og som en del av samfunnet, ble fem temaer valgt ut. Valg av temaer er et kompromiss mellom hva som er viktig på fagfeltet, og hva som er framtrедende i media.

De fem temaene er: 1) Hva er pedofili? 2) Årsakssammenhenger 3) Møtet mellom den pedofile og barnet 4) Samfunnet og den pedofile 5) Den pedofile som menneske. Disse er all hovedsak vurdert til å være aktuelle i begge diskurser. Viktige unntak er likevel etiologi og behandling, som til tross for stor klinisk og vitenskapelig relevans og interesse, sjelden omtales i media. Fordi denne oppgavens fokus er på samspill og samsvar mellom den vitenskapelige og offentlige diskurs, er derfor etiologi og behandling viet lite oppmerksomhet i forhold til den plassen de innehar i den vitenskapelige diskurs om pedofili.

Da kvinner med pedofil seksualitet sjelden omtales i faglitteraturen (Seto, 2004), har jeg sett meg nødt til å avgrense denne oppgavens materiale til kun å omhandle pedofili hos menn.

Litteraturanalysen utgjør første del av oppgavens problemstilling, og vil ved siden av medieanalysen (s. 38) brukes som datagrunnlag for en sammenstilling av vitenskapelig og offentlig diskurs.

Gjennomgang av faglitteratur om pedofili

1.0 Hva er pedofili?

1.1 Pedofili i diagnosemanualene.

DSM-IV (American Psychiatric Association, 2000) og forskerutgaven av ICD-10 (WHO, 1992), operasjonaliserer mer enn definerer pedofili, gjennom tre kriterier¹. Den kliniske utgaven av ICD-10 beskriver imidlertid pedofili med én setning; ”Seksuell forkjærlighet for barn, ofte i sen barnealder eller tidlig pubertet.”

Et individ som har sterke, seksuelle fantasier om barn, men som verken lider under dette eller setter sine fantasier ut i livet, vil falle utenom diagnosekriteriene for pedofili i DSM-IV. Samme individ, som altså ikke vil diagnostiseres i USA, vil lett kunne diagnostiseres som pedofil ut fra den kliniske utgaven av ICD-10, som behandler seksuell tiltrekning til barn som sykelig per definisjon.

Det kan hevdes at DSM-IV og forskerutgaven av ICD-10 svekker mer enn styrker forskningen innen pedofili (Marshall, 2006). En kritisk gjennomgang av faglitteratur indikerer at en rekke klinikere og artikkelforfattere (se f.eks. Marshall, 2006; Schmidt, 2002), synes å definere fenomenet pedofili i tråd med den kliniske utgaven av ICD-10 (WHO, 1994): Som voksne med prepubertale barn som foretrukket seksualobjekt, i fantasien og/eller i handling (Spitzer & Wakefield, 2002).

1.2 Om consensus på fagfeltet.

Til tross for diskusjoner om hvordan pedofili bør oppfattes og behandles, er mitt inntrykk etter en gjennomgang av faglitteraturen at relevant empiri er forholdsvis samstemt når det gjelder grunnleggende elementer, som gjennomsnittlig debutalder for utvikling av pedofili, og vanlige forestillinger om barn hos pedofile individer.

1.3 Debattene om gyldigheten av pedofili som diagnose

¹ Kort oppsummert kreves det intense seksuelle fantasier om barn over en periode på minst seks måneder, at dette medfører relatert overgrepssatferd eller nedsatt livskvalitet, og at vedkommende er over seksten år gammel, samt minst fem år eldre enn de(t) barn(a) seksualiteten er rettet mot (se American Psychiatric Association, 2000).

Green skrev på oppfordring en artikkel i "Archives of Sexual Behaviour" om sitt syn på diagnosen pedofili i den amerikanske diagnosemanualen DSM-IV (Green, 2002a; 2002b). I tillegg til å peke på det han ser som store selvmotsigelser ved denne operasjonaliseringen, setter han spørsmålstegn ved det han ser som sykeliggjøring av noe han mener krever forklaring, men ikke diagnose (Green, 2002a).

Flere forskere og klinikere deler på forskjellige måter synet på ulike parafilier som seksuelle preferanser patologisert av psykologi og legevitenskap (Langfeldt, 2003; Bullough, 2002; Moser, 2002). Det er imidlertid mange nyanser mellom det å ønske pedofili ut av diagnosemanualene, og det å forstå pedofili som en åpenbar mental forstyrrelse.

Debatten rundt de praktiske aspektene ved det å beholde eller ikke beholde pedofili som diagnose (se f.eks. Friedman, 2002; Bullough, 2002; Moser, 2002; Gaither, 2002; Krueger & Kaplan, 2002), ville sprengte rammene for denne oppgaven. Følgende vil være en redegjørelse for sentrale debatter rundt det vitenskapelige grunnlaget for pedofili som diagnose.

1.3.1 De to motpolene i debatten

Det er en rekke metodiske problemer knyttet til epidemiologisk forskning på pedofili (Seto, 2004), og litteraturen må nødvendigvis bære preg av at mye overlates til diskusjoner, teorier og intersubjektive tolkninger av foreliggende empiriske funn.

Green (2002a) tegner et bakteppe for oppfatningen av pedofili som en variant av normal seksualitet. Jeg vil grovt dele argumentene for denne oppfatningen i tre; a) kryss-kulturelle og historiske eksempler på sex mellom voksne og barn b) tilsvarende atferd hos andre primater enn mennesker, og c) empiri på seksuell tiltrekning mellom voksne og barn som et utbredt fenomen i den generelle befolkningen.

De som inntar motsatt posisjon (blant annet Seto, 2002; Spitzer & Wakefield, 2002) - pedofili som en mental forstyrrelse - synes i stor grad å argumentere med a) evolusjonslære b) subjektiv lidelse og c) dysfunksjon.

Historien om den tidligere homofilidiagnosen refereres i og tas til inntekt for begge leire, men mye framstår for meg som polemikk og politisk agenda. Jeg vil derfor ikke gå spesifikt inn på parallellen til homofilens plass i kulturen andre steder enn der det er nødvendig for debatten.

1.3.2 Evolusjonslære som argument for dysfunksjon.

Seto (2002) hevder at pedofili må regnes som sykelig fordi det er seksuelt maladaptivt sett fra et darwinistisk perspektiv, i og med at pedofil praksis ikke fører til avkom. Denne argumentasjonen vil imidlertid, som Green (2002b) understreker i sitt svar, ramme homofili i like stor grad som den rammer pedofili.

Det kan også hevdes at om all atferd som utelukker eller minimerer reproduksjon, er å regne som sykelig, vil dette også gjelde blant annet det ikke å voldta ved gjentatt seksuell avvisning (Ward & Beech, 2006; Thornhill & Palmer, 2000) og frivillig barnløshet. En annen mulig innvending mot Seto (2002) kan være at mange pedofile, som Seto (2004) selv sier, også har sex med voksne (American Psychiatric Association, 2000), og at syttifem prosent av pedofile har en heterofil seksualitet (Blanchard et al., 2000). Så lenge mange pedofile, tross sin preferanse for barn, har samleie med voksne av motsatt kjønn, er det i følge denne argumentasjonen ingen grunn til å se pedofili som hinder for reproduksjon.

Spitzer og Wakefield (2002) definerer, i samsvar med Seto (2002), mental forstyrrelse som det ikke å kunne utføre de funksjoner som er resultat av naturlig utvalg. Men de tilføyer at omverden eller gjeldende individ må lide som en følge av forstyrrelsen (Spitzer & Wakefield, 2002), og inkluderer dermed verken homofili eller selvvalgt barnløshet.

Det er grunn til å se kritisk på blant annet Spitzers og Wakefield (2002) og Setos (2002) bruk av begrepet "naturlig utvalg" og "darwinisme" i diskusjonen om pedofili som mental forstyrrelse. Pedofili kan i teorien være utslag av samspill mellom arv og miljø på måter som viderebringer disposisjonen gjennom teleofile bærere. Vi vet lite om fenotypisk plastisitet knyttet til pedofili, og pedofili kan betraktes som et maladaptivt uttrykk for en disposisjon som ellers for eksempel øker omsorgen for barn og gjennom dette også sjansen for avkommets overlevelse. Seto (2002) og Spitzer og Wakefield (2002) gjør ikke tydelig rede for premissene de legger til grunn for konklusjonene om naturlig utvalg, hvilket gjør deres resonnementer lite etterrettelige. Dette kan medføre uklarhet i den vitenskapelige kvaliteten på en viktig debatt: Spørsmålet om hvilke kriterier som bør ligge til grunn for at noe skal kunne kalles en mental forstyrrelse.

1.3.3 Sosial tilpasning og subjektiv lidelse.

Uavhengig av hvorvidt pedofili utvikles på grunn av eller på tross av naturlig utvalg, kan man hevde at det å være pedofil i vårt samfunn vil være sosialt mistilpasset og potensielt smertefullt (bl.a. Langfeldt, 2003). Den vestlige kultur fordømmer pedofili (se bl.a. Howitt &

Sheldon, 2006; Bullough, 2002; Krueger & Kaplan, 2002), og det er grunn til å anta at få, om noen, *velger* å utvikle en seksuell preferanse for barn (Berlin, 2002; Langfeldt, 2003).

Som samfunn har vi konkludert med at sex mellom voksne og barn er til skade for barnet og dermed forbudt (Berlin, 2002; Seto, 2002), hvilket innebærer at den pedofile ikke kan leve ut sin seksualitet uten samtidig å bryte loven og å skade sin seksualpartner (Berlin, 2002). Berlin (2002) mener dette gir grunn til å anta at i det minste en viss andel pedofile vil trenge hjelp til å få et godt liv. Uten direkte å støtte pedofilidiagnosen skriver Berlin (2002) at det er praktisk gode grunner til å beholde pedofili i diagnosemanualen, og peker på den mentale belastningen det må være for mange å ha en pedofil seksualitet i dagens samfunn. Green (2002b) svarer at så lenge pedofili ikke *nødvendigvis* innebærer lidelse, bør det heller ikke regnes som en mental forstyrrelse. Han ønsker seg en løsning som innebærer hjelp og forståelse uten det han ser som unødig sykeliggjøring (Green, 2002b).

Dette er en diskusjon som kanskje mer enn å handle om pedofili, kretser rundt selve kjernen i hvordan vi definerer mentale problemer: Hvis individets smerte og dysfunksjon først og fremst uttrykker en konflikt mellom individ og samfunn, ligger da løsningen i patologisering av individet?

Som Green (2002a) påpeker, finnes det i dag pedofile enkeltindivider som omfavner sine seksuelle preferanser, for eksempel ved å organisere seg politisk og/eller publisere magasiner, bøker og nettsider (Levenson, 2004). I hans øyne svekker dette DSM-IV-diagnosens troverdighet (Green, 2002a). Imidlertid er en rekke mentale forstyrrelser potensielt egosyntone, og pedofili er heller ikke den eneste psykiske lidelsen enkeltindivider samles for å dyrke. De mest åpenbare eksemplene er kanskje anoreksi og bulimi, som begge må ut av diagnosemanualen hvis Greens (2002a) argumentasjon skal brukes konsekvent (jfr. *pro-ana* og *pro-mia*, Wilson, Peebles, Hardy & Litt, 2006; Mulveen & Hepworth, 2006).

Krueger og Kaplan (2002) ser Greens (2002a) poeng om at en pedofil som verken forgriper seg eller lider, ikke regnes som pedofil utfra DSM-IV. Men de legger til at de, i løpet av sine til sammen førti år som terapeuter, aldri har møtt en pedofil som ikke lider og trenger hjelp (Krueger & Kaplan, 2002). Green (2002b) kommenterer den åpenbare svikten i deres resonnement; Deres pasienter kommer som en konsekvens av at de lider og ønsker behandling, lidelse er et rekrutteringspremiss for populasjonen de generaliserer fra.

1.3.4 Seksualliv hos andre primater.

Green (2002a) bygger på forskning av De Waal (1990) i sin argumentasjon om seksualitet hos andre primater. I følge en studie av dvergsgjimpanser som fikk møte andre

dvergsjimpanser for litt hygge, var kun halvparten av den observerte seksuelle kontakten i fruktbar alder og av motsatt kjønn. Han mente også å observere at småbarna som tok initiativet til en tredjedel av den seksuelle kontakten mellom voksne og barn (De Waal, 1990). Green (2002a) trekker fram disse observasjonene for å underbygge synet på pedofili som genetisk naturlig.

Primatologen Dixson (2002) beskriver på sin side parafilier hos mennesker som bisarre og foruroligende. I følge eget utsagn finner han ingen paralleller mellom andre primaters seksualliv og det han oppfatter som parafilienes natur. Dixson (2002) konkluderer med at denne observasjonen, eller mangelen på sådan, indikerer noe ”grunnleggende galt” i pedofile voksnes tidlige utviklingshistorie, noe som for så vidt tangerer en utbredt oppfatning blant mange forskere på parafilier (se s. 18).

Det bør nevnes at Dixson (2002) uttaler seg som et svar på en invitasjon til å kommentere to spesifikke artikler skrevet av henholdsvis Green (2002a) og Schmidt (2002), ikke som en forlengelse av kontrollerte studier eller strukturerte observasjoner. Det framgår ikke hvordan Dixson (2002) operasjonaliserer sine begreper, ei heller redegjøres det for hvilken faglige befatning han har hatt med menneskelig sexologi generelt eller parafilier spesielt.

1.3.5 Kryss-kulturelle og historiske eksempler.

Det finnes evidens for at seksuell kontakt mellom prepubertale barn og kjønnsmodne voksne har vært og er akseptert i ulike kulturer rundt om i verden (Seto, 2004; Langfeldt, 2003; Green, 2002a; Ericksen, 2002). I mange kulturer i Oceania har prepubertale jenter vært offentlig seksuelt aktive med voksne (Oliver, 1974, som referert hos Green, 2002a²), og polynesiske mødre, samt noen inuittmødre, onanerer småbarna for at de skal falle til ro om kvelden (Langfeldt, 2003).

Ved gjennomgang av eksempler av typen nevnt ovenfor, er det nærliggende å spørre som Langfeldt (2003): Hva er et overgrep? Greens (2002a) kulturrelativistiske forlengelse av dette er imidlertid: Hva er pedofili?

Green (2002a) skisserer muligheten for at pedofil seksualitet ligger iboende i menneskelig seksualitet, og håper samtidig å vise at DSM-IV i teorien patologiserer hele kulturer, noe som eventuelt kan sies å svekke operasjonaliseringens validitet. Blant annet viser han til attenhundretallets England. Barneprostitusjon var der lenge både vanlig og lovlig,

² Indirekte referanser er alltid uheldig, men det har dessverre ikke lyktes meg å få tak på originalverket.

og Green (2002a) mener DSM-IV ville diagnostisert alle som benyttet seg av barnas tjenester. Denne argumentasjonen er imidlertid ikke fullstendig i samsvar med teksten i diagnosemanualen, som understreker at utøvelse av voldtekt og seksuelle overgrep ikke i seg selv kvalifiserer til en diagnose som pedofil (American Psychiatric Association, 2000; Marshall, 2006).

Som Seto (2002) peker på, handler ingen av Greens (2002a) eksempler om voksne som tydelig foretrekker barn som seksualpartnere. At voksne er seksuelle med barn som en del av et kulturmønster, sier ikke noe om hvorvidt de har intense fantasier omkring barn spesielt. Green (2002a) forteller selv at det i flere av kulturene er sosialt forventet av menn at de på visse tidspunkter i livet har sex med unge gutter. Greens (2002a) bokstavelige lesning av diagnosekriteriene til tross, det kan altså synes som han har oversett kravet om seks måneder med intense fantasier og ønsker om seksuell kontakt med barn (DSM-IV, kriterium A³). Han skiller ikke mellom det å gi etter for tilbakevendende seksuelle fantasier og det å følge kulturelle ritualer eller vaner.

Spitzer og Wakefield (2002) hevder at Green (2002a) glemmer det viktige skillet mellom funksjon og dysfunksjon. I motsetning til de som har sex med barn som del av sin kultur, er pedofile i vårt samfunn internt motiverte og tilsynelatende svært resistente mot endring, poengterer de (Spitzer & Wakefield, 2002). Green (2002b) svarer på generelt grunnlag at han er uenig i synet på et atferdsmønster som per definisjon sykelig hvis det opprettholdes på tross av sosial fordømmelse.

Langevin (2002) setter spørsmålstegn ved Greens (2002a) påstand om at det er ”mange kulturer” og ”store deler av fortiden” som bærer preg av sex mellom voksne og barn. Langevin (2002), som Ericksen (2002), understreker videre faren ved å ta slike eksempler ut av sin sammenheng. Langevin (2002) presiserer at kulturel relativisme kan trekkes for langt, og at vi ikke støtter bruk av barnesoldater fordi om det finnes krigsherjede land som gir tiåringer gevær og ordre om å drepe. Dette imøtegår ikke fullt ut Greens (2002a) poeng, som ikke er forsvar av pedofil praksis, men motstand mot sykeliggjøring av denne praksisen. Green (2002b) svarer at Langevins (2002) eksempel med barnesoldater heller er et argument for sanksjonering enn patologisering.

³ ”Over a period of at least 6 months, recurrent, intense sexually arousing fantasies, sexual urges, or behaviours involving sexual activity with a prepubescent child or children (generally age 13 or younger)” (American Psychiatric Association, 2000).

1.3.6 Prevalensen av pedofili.

Vi kjenner ikke prevalensen av pedofili i den generelle befolkning (Seto, 2004). Flere forskere, blant annet Green (2002a), støtter seg til fallometriske tester. Disse testene kan sies å være en av de sikreste målingene vi har for pedofili (Hughes, 2007; Langevin, 2002), men innebærer likevel grunnleggende metodesvakheter, som at forsøkspersoner bevisst kan påvirke resultatene (Langevin, 2002; Gray, Brown, MacCulloch, Smith, & Snowden, 2005), og at vi ikke egentlig vet hva resultatene reflekterer (Marshall, 2006). Seto (2002) minner om at omfanget av tilsynelatende pedofili man ser ved fallometriske målinger, kan bety at barn er spennende også for teleofile i små mengder og som eneste tilgjengelige seksuelle stimuli.

En ofte referert studie av Briere og Runtz (1989) undersøkte nesten to hundre mannlige universitetsstudenters forhold til sex med barn. I følge Briere og Runtz (1989) viste resultatene at 21% var noe seksuelt tiltrukket av små barn, 9% fantaserte om barn, 5% hadde masturbert til fantasier om barn, og at 7% selv tenkte de ville ha sex med et barn hvis de visste de ikke ville bli tatt.

Denne studien blir referert flere ganger i litteraturen (f.eks. Hughes, 2007; Green, 2002a; Seto, 2002), ofte på svært ulike måter. Hughes (2007) tolker resultatene fra Briere og Runtz' (1989) til å avdekke uheldige mørketall om potensielle overgripere. Seto (2002) tar prosentandelene som et tegn på at en og annen fantasi om barn er normalt, og minner oss på at vi ikke vet hvor mange av studentene som ville foretrukket sex med barn hvis de i stedet kunne velge en jevnaldrende. Green (2002a) bruker resultatene fra Briere og Runtz (1989) som en vesentlig komponent i sin argumentasjon om seksuell tiltrekning til barn som et vanlig fenomen i normalbefolkningen, og derfor som noe det er unaturlig å karakterisere som sykkelig.

Langevin (2002) omtaler undersøkelsen som *misbruk av statistikk*. Briere og Runtz (1989) brukte skalaer fra 1 til 5 og 1 til 7, hvor 5/7 var "completely false", og 1 var "completely true". En slik skala er ment som et kontinuum, hvor svaret er mer absolutt jo lenger ut mot et av ytterpunktene det befinner seg (Langevin, 2002). Briere og Runtz (1989) synes i praksis å ha tolket sine innsamlede svar som om det var stilt et ja/nei-spørsmål. Alle som har svart langs hhv. 1-6 eller 1-4, er hos Briere og Runtz (1989) skåret som "ja" (til for eksempel "føler en seksuell tiltrekning til noen små barn"). Kun de som svarte 7/5, ble skåret som "nei". (Briere & Runtz, 1989) Hvis tolker svarene i sammenheng med det at studentene markerte langs en skala, er det naturlig å se 4 som nøytralt, 5, 6 og 7 som gradvis mer eksplisitt negative, og 3, 2 og 1 som gradvis mer eksplisitt positive (Langevin, 2002).

Overført til en ja/nei-kategorisering, kan resultatene fra Briere og Runtz' (1989) studie sies å være at 4%, ikke 21%, rapporterte å tenne seksuelt på noen små barn.

Avvisning av Briere og Runtz' (1989) konklusjon kan ikke i seg selv regnes som en generell falsifisering av deres posisjon. Miner (2002) understreker at det uansett ikke i seg selv er paradoksalt at pedofili er en diagnose samtidig som en stor del av befolkningen etter sigende rapporterer om en viss seksuell tiltrekning til barn. Han trekker paralleller til andre mentale lidelser definert i DSM-IV, og viser hvordan atferd som gambling kan være normalt opp til et visst nivå, men så regnes som patologisk. Pedofili kan tenkes på som en ekstrem manifestasjon av atferd også opplevd i resten av populasjonen, noe som også definerer mange andre, om ikke alle, mentale lidelser definert i DSM-IV (Miner, 2002).

2.0 Årssakssammenhenger

Dette kapittelet vil gi en kortfattet gjennomgang av forskning som omhandler årsakene til pedofili. Teori og empiri knyttet til grenseovergangen fra pedofil til overgriper, vil bli behandlet under "Møtet mellom den pedofile og barnet".

2.1 Hvorfor blir noen pedofile?

Vi vet ikke hva pedofili kommer av (Prentky, 2002). Empiri og teori som beskjeftiger seg med kausalitet knyttet til pedofili, er svært sprikende, samtidig som få av teoriene og hypotesene er gjensidig utelukkende. Følgende vil være en kortfattet oversikt over gjeldende teori og empiri, med særlig vekt på de hypoteser som synes å vies størst plass i den offentlige diskurs.

2.1.1 Genetiske faktorer

Seto (2004) åpner for både heritabilitet og arvelighet ved pedofili. Til tross for at Seto (2002) underbygger sin argumentasjon om patologi ved å henvise til utviklingslæren, peker han i 2004 på muligheten for at pedofili går i arv. Det er konsensus om at en stor andel overgripere selv har vært misbrukt som barn (James, 2005). Seto (2004) henviser til det faktum at de fleste barn som utsettes for overgrep, blir misbrukt av noen i sin familie, noe han mener kan tyde på en genetisk videreføring av overgrepstatferd.

I følge undersøkelser av Seghorn, Prentky og Boucher (1987) er det voldtektsforbrytere, ikke overgripere, som oftere har vært utsatt for overgrep innen familien (voldtektsforbrytere og overgripere hovedsakelig skilt ved alder på offer). Pedofile er riktig

nok oftere enn kontrollgrupper utsatt for seksuelle overgrep i barndommen, men disse er i følge Seghorn et al. (1987) oftest begått av fremmede. Hvis dette stemmer, ser det ikke ut til å være en arvelig komponent ved pedofili eller andre former for misbruk av barn.

2.1.2 Nevrale abnormaliteter

Teorier rundt nevrale abnormaliteter knyttet til utviklingen av pedofili er et omfattende felt, og følgende vil være en overflatisk presentasjon av prenatale betingelser, hodeskader og cerebral patologi.

Studier har vist korrelasjon mellom forstyrret nevralt utvikling og venstre hånd som dominant, samt mellom lav kognitiv fungering og pedofili (Blanchard et al., 2002). Samtidig er pedofile og homofile overrepresenterte i statistikken over venstrehendte (Seto, 2004). Funn som dette gjør det interessant å lete etter eventuelle årsakssammenhenger mellom prenatale betingelser og senere pedofili.

At venstrehendthet oftere opptrer hos homofile og pedofile, kan gi inntrykk av en felles nevrologisk årsak, samt underbygge en oppfatning av pedofili som seksuell legning tilsvarende homofili og heterofili. I følge epidemiologiske undersøkelser er det imidlertid stor diskrepans mellom homofili i normalpopulasjonen (2-4%) og prevalensen av homofili blant pedofile (25%) (Blanchard et al., 2000). *A priori* slutninger utfra statistikken over venstrehendte, kan derfor være beheftet med vesentlige baseratefeil. Dette utelukker ikke en felles etiologi, men tilsier at forsiktighet bør utøves ved sammenlikning av pedofili og homofili.

Mange og solide studier har påvist en sterk, positiv korrelasjon mellom antall eldre brødre og homofili (Bogaert & Cairney, 2004; James, 2005). Blanchard et al. (2000) viste at også grad av homofili blant *pedofile* samvarierer med antall eldre brødre. Plassering i søskenflokket korrelerte imidlertid ikke med pedofili når homofili var kontrollert for. I motsetning til James (2005) mener Blanchard et al. (2000) at omfattende evidens støtter en hypotese om prenatal innflytelse fra prosesser hos mor (*maternal immune hypothesis*).

Interessant nok er det funnet korrelasjon mellom pedofili, lav intelligens og ulykker som innebærer bevissthetstap før fylte seks år i én studie (Blanchard et al., 2002), fylte tretten i en påfølgende studie (Blanchard et al., 2003). Intuitivt kan dette oppfattes som evidens for at hodeskader i tidlig utviklingsforløp disponerer for senere pedofili, men Blanchard et al. (2002) peker blant annet på muligheten for eksistensen av underliggende, nevrale abnormaliteter som forklarer både pedofili, høyere ulykkesrisiko og lavere kognitiv fungering.

Pedofili kan være knyttet til abnormaliteter i cerebrale strukturer (Seto, 2004) og/eller nevrokjemiske funksjoner (se Ward & Beech, 2006). Ward og Beechs (2006) argumentasjon om påvirkning fra nevrotransmittere involverer serotonin, noradrenalin og dopamin. Også Maes et al. (2001) mener å se en sammenheng mellom pedofili og nevrotransmittere som katekolaminer og serotonin.

Nyere litteratur gir generelt ikke støtte for nevrologiske sykdommer og cerebrale lesjoner som forklaring på pedofili, men det eksisterer rapporterte enkelttilfeller av en slik sammenheng (Mendez, Chow, Ringman, Twitchell, & Hinkin, 2000).

2.1.3 Miljø

Tilknytningsteorier.

Det har på ulike måter vært hevdet at utrygg tilknytning hos barn kan disponere for overgrepssatferd i voksen alder (Wood & Riggs, 2008; Hudson & Ward, 2000; Lussier, Beauregard, Proulx & Nicole, 2005; Marshall & Marshall, 2000). Disse avledningene av tilknytningsteori kopler vold og kriminalitet til generell svikt i tilknytning (Lussier et al., 2005).

Ward, Hudson, Marshall og Siegerts (1995) modell på seksualforbrytere og nære relasjoner bygger på Bartholomews (1990) videreutvikling av tidligere tilknytningsmodeller (se Ainsworth & Bowlby, 1991). Ward, Hudson og Marshalls (1996) studier av tilknytningsmønstre hos innsatte kriminelle (voldtektsforbrytere, overgripere og voldelige/ikke-voldelige øvrige kriminelle) tar utgangspunkt i nevnte modell. Ward et al. (1996) fant at overgripere i større grad enn voldtektsforbrytere bar preg av det Bartholomew (1990) kaller overspent (*preoccupied*) og redd (*fearful*) holdning til nære relasjoner. Mennesker med overspent tilknytning ser positivt på omverden, men tenker på seg selv som lite verdt, og har en tilknytningsstil preget av et enormt behov for bekreftelse. *Redd tilknytningsstil* beskriver devaluering både av seg selv og andre, med mistenksomhet og redsel for nære forhold. Ward et al. (1996) fant også at overgripere i lavere grad enn den øvrige testpopulasjonen viste en såkalt avvissende (*dismissive*) tilknytningsstil, som innebærer positiv selvevaluering kombinert med devaluering av omverden og tilhørende avvising av nære relasjoner og behovet for nærhet med andre mennesker.

Hudson og Ward (1997) konkluderer med at individuell tilknytningsstil hos seksualforbrytere antakelig gir mer informasjon om bakgrunnen for overgrepene de har begått, enn overgrepens karakter. Det kan sees som relevant for resultatene konklusjonene baseres på, at Hudson og Ward (1997) verken skiller intrafamiliære fra ekstrarfamiliære overgripere, eller milde overgrep mot barn (for eksempel blotting) fra grove overgrep mot barn (for eksempel penetrering).

Seksuelt misbruk i barndommen

Blant de mange risikofaktorer en barndom kan innebære, er det imidlertid seksuelt misbruk som framstår som sentral i forskningen på pedofiliens etiologi (Seto, 2004; Seghorn et al., 1987). *Abused-abuser*-teorien går ut på at en uproposjonalt stor andel overgripere selv har vært seksuelt misbrukt som barn (Seto, 2004). Generell consensus på fagfeltet synes som nevnt å være at flere overgripere enn ikke-overgripere har vært utsatt for seksuelt misbruk i

barndommen (James, 2005), og det eksisterer solid evidens for denne sammenhengen (se blant annet Lee, Jackson, Pattison & Ward, 2001).

Marshall og Marshall (2000) foreslår at mekanismene involvert i abused-abuser-prosessen består i at den overgrepsutsatte føler han gjenvinner kontroll når han masturberer til fantasier om sex med barn, at han identifiserer seg med sin overgriper, og at han emosjonelt sett identifiserer seg mer med barn enn med voksne. Dette er i samsvar med Seghorn et al. (1987), som tenker seg at offeret identifiserer seg med sin overgriper og internaliserer den seksuelle kontakten mellom voksen og barn.

2.1.4 Psykososial fungering

Sosial utilstrekkelighet

Segal og Marshall fant i 1985 via rollespill en dårligere heteroseksuell sosial kompetanse hos overgripere enn hos voldtektsmenn (kontrollert for homofili). Mossige oppsummerer teoriene anno 1997 med at det jevnt over konkluderes at overgriperen er umoden og preget av utilstrekkelighetsfølelser (Mossige, 1997). Pedofile overgripere, i motsetning til incestovergripere, interagerer med barna på barnas nivå (Hughes, 2007). Dette kan reise spørsmål om hvorvidt den pedofile er mer sosialt komfortabel med barn enn med voksne.

Hudson og Ward (2000) slår fast at overgripere gjør det dårligere sosialt enn kontroller i en rekke eksperimenter, og at det synes å være empirisk belagt consensus om at overgripere mangler selvtillit i sosiale situasjoner. Lussier et al. (2005) utdyper hvordan psykososiale svekkelser kan være innblandet i årsaksbildet til seksuelle preferanser for barn. Hudson og Ward (2000) gjør oppmerksom på den mulig reverserte årsaksretningen; At det å være pedofil (og det å forgripe seg) kan føre til sosial usikkerhet.

En studie av Elliot, Browne og Kilcoyne (1995) gir noe motstand til en slik tanke. 91 overgripere ble intervjuet (semi-strukturert) om blant annet motiver for overgrepene de hadde begått. 41% av overgriperne i denne studien oppga at sex med barn forekom dem mindre truende enn sex med voksne, 25% følte at sex med barn ga dem nye og positive opplevelser, 18% følte at barnet møtte overgriperens behov, og 16% så barn som mer seksuelt attraktive enn voksne (Elliot et al., 1995).

Ward og Beech (2006) lanserer forslaget om en ond sirkel; Overgrep gjør den pedofile mer isolert, og sosial isolasjon gjør overgrep mer fristende.

2.1.5 Kognitive faktorer

Kognitive forvrengninger.

Mye tyder på å at kognitive forvrengninger spiller en rolle, kanskje til og med en sentral rolle, i innledningen til seksuelle overgrep mot barn begått av pedofile (Mossige, 1997; Hudson & Ward, 2000; Gannon, Ward, & Collie, 2007). Kanskje heller enn som direkte årsak, omtales kognitive forvrengninger som en *forutsetning* for mange pedofiles overgrep mot barn. Teori og empiri angående kognitive forvrengninger vil derfor gjennomgå i kapittelet om møtet mellom den pedofile og barnet.

Seksuelle fantasier om barn.

Flere forskere framhever fantasier som en viktig foranledning til overgrep mot barn (Howells, Day, & Wright, 2004; Marshall, 2006; Howitt & Sheldon, 2006). Mossige (1997) skildrer hvordan ønsket om å gjøre fantasiene til virkelighet sammen med kognitive feiloppfatninger om barnet kan føre til overgrep. Som en del av sin integrerte teori, skriver Ward & Beech (2006) at mange som forgriper seg, har hatt avvikende seksuelle fantasier siden før de var tyve. Taylor og Quayle (2003) slår fast at vi ikke vet mye om forholdet mellom seksuelle fantasier og pedofili.

Så lenge pedofili defineres som enten tilbakevendende, seksuelle fantasier om barn (American Psychiatric Association, 2000), eller å ha barn som ønsket seksualobjekt (WHO, 2005), ligger det i definisjonen at en pedofil har seksuelle fantasier om et barn. At en overgriper fantaserer seksuelt like før han gjennomfører et overgrep, kan tilsvare normale fenomener i teleofil seksualitet. Vi vet også at pedofili ofte utvikles i ungdomstida (Langfeldt, 2003; Mendez et al., 2000). Det er derfor å forvente at mange pedofile overgripere har hatt avvikende fantasier før fylte tyve.

2.1.6 Multifaktorielle teorier

Heterogeniteten i pedofilpopulasjonen er stor (Gray et al., 2005; Howells et al., 2004; Smallbone, Wheaton, & Hourigan, 2003), og det er enighet om at det neppe kun er én årsaksfaktor til at ulike mennesker utvikler pedofili (Ward, 2002).

Finkelhor (1984) postulerte at seksuelle overgrep har multiple årsaker, og deres teori har hatt enorm innflytelse på forskning og klinisk praksis (Ward & Hudson, 2001), til tross for det Howitt (2002) mener er lite empirisk støtte. Kognitiv atferdsterapi har som følge av dette lenge vært basert på tanken om et sammensatt årsaksbilde (Howitt & Sheldon, 2006).

Det foreligger i dag en rekke multifaktorielle teorier rundt seksuelt misbruk av barn (Ward, 2003), og spesielt Ward har foretatt en grundig gjennomgang av noen av disse (se bl.a. Purvis & Ward, 2005; Ward, 2002). Fordi jeg har begrenset plass og det er lite relevant for gjennomgangen av den offentlige diskursen rundt pedofili, har jeg ikke anledning til å gå inn på de spesifikke, multifaktorielle teoriene. For en gjennomgang av Finkelhørs teori om førbetingelser, Marshall og Barbarees integrerte teori, Hall og Hirschmans firedelte teori og Ward og Beechs integrerte teori, se Ward og Hudson (2001), Ward og Beech (2006) og Ward (2002).

3.0 Samfunnet og den pedofile

3.1 Avgrensning

De mange typene behandling man i dag har for seksualovergripere, herunder kjemisk og kirurgisk kastrering, faller utenfor rammen av det er mulig å få plass til i denne oppgaven. Kastrering av seksualforbrytere har i fire undersøkelser vist et fall i tilbakefallsraten fra 70% til 3% (Seligman, Walker, & Rosenhan, 2001), men virker generelt lite omtalt i den psykologiske forskningen på pedofili.

3.2 Forebygging

Jeg finner ingen faglitteratur som fokuserer på forebygging av førstegangsovergrep, kun forebygging av tilbakefall etter allerede begåtte overgrep.

3.3 Behandling

Temaet behandling og rehabilitering av seksualovergripere vekker harme i befolkningen (Ward, 2007). Ward (2007) mener å se en polarisering i debattene rundt spørsmålet om overgriperens moral: Skal vi først og fremst se overgripere som ”tikkende bomber” med stort ødeleggelsespotensiale, eller skal vi se dem som likemenn, med menneskerettigheter og en grunnleggende verdi som mennesker? Denne verdidimensjonen ligger i følge Ward (2007) under debatten om behandling og forringer diskusjoner og forskning på området.

3.3.1 Behandling av pedofili

Det synes ikke å forekomme vesentlig, internasjonal forskning på behandling av pedofili som seksuell preferanse, til tross for at de fleste etiologiske teorier (for eksempel *abused-abuser*, se s. 20) fokuserer på forhold man vanligvis forbinder med endringsgrunnlag for hjelp via terapi og motivasjon (for eksempel tilknytningsproblemer, misbruk og mishandling i barndommen og betinging til tidlige opplevelser).

Pithers (1999) mener gjennom sin kliniske erfaring som terapeut å ha sett en samvariasjon mellom endring i seksuelt avvikende arousal og oppbygning av empati som operasjonalisert i EMPAT. Hvis denne korrelasjonen er representativ for populasjonen, indikerer det at manglende empati som forutsetning ikke bare for overgrepssatferd, men for seksuell tiltrekning til barn.

3.3.2 Behandling av overgrepssatferd

Det hevdes (bl.a. Serran, Moulden, Firestone, & Marshall, 2007; Dewhurst & Nielsen, 1999; Ward, Mann, & Gannon, 2006) at den rådende behandlingen for seksualovergripere lenge har vært en kognitiv-atferdsterapi man kaller *Relapse Prevention* (RP). *Relapse prevention* (forebygging av tilbakefall), gjerne forkortet RP, handler om å identifisere enkeltkomponenter ved den pedofiles overgrepsmønstre, og så, ved hjelp av kognitiv atferdsterapi, bedre håndteringen av de identifiserte emosjoner og kognisjoner, for på den måten å hindre at risikosituasjoner blir overgrepssituasjoner (Dewhurst & Nielsen, 1999). *Relapse Prevention* hører innunder et innflytelsesrikt sett av prinsipper for behandling av overgripere, kalt *Risk-Need Model* (RNM) (Ward et al., 2006).

Ward et al. (2006) slår fast at RNM og RP har resultert i effektiv terapi og reduserte recidivrater, samtidig som de påpeker det de ser som mangler ved metoden, blant annet lite fokus på mottakelighet hos overgriper. Ward et al. (2006) forklarer varierende resultater av RP med dårlig motivering av klienten, og anbefaler heller en terapiform som i tillegg til å redusere risikomønstre, fokuserer på at overgriper skal leve et godt liv og dermed ikke forgripe seg. De henviser til *The Good Lives Model* av Ward og Stewart (2003), en behandlingsmodell basert på overgriperes menneskelige behov og livskvalitet. For en gjennomgang av kliniske implikasjoner av *The Good Lives Model*, se Ward et al. (2006). Ward og Stewart (2003) sammenlikner *Risk-Need Model*, og tilhørende *Risk-Need Management*, med det å fjerne nåler fra en nålepute. Hvis behandlerens mål fortrinnsvis er å fjerne én og én risikofaktor (nålene), vil overgriper kunne stå ribbet tilbake (nåleputen). Ward og Stewart (2003) kritiserer *Risk-Need*-tilnærmingen for ikke å ta høyde for betydningen av

identitetsfølelse, agens, motivasjon og nærmiljø. For å endre et liv med overgrepssatferd må et individ ikke bare få redusert risikofaktorer, men få hjelp til å bygge opp et alternativ mener de (Ward & Stewart, 2003).

Dewhurst og Nielsen (1999) sier seg enig i at RP jevnt over har vist seg å fungere, men også de understreker svakheten som ligger i ensidig fokus på overgrepshandlinger framfor individet som helhet. De ønsker heller en terapiform som ivaretar prinsippene fra RP, men i større grad fokuserer på resiliens, som humor, selvstendighet, moral, empati og evnen til å danne sosiale bånd, for på denne måten å sikre en varig, indre styrt endring i klienten. (Dewhurst & Nielsen, 1999).

Tross metodiske utfordringer har en rekke meta-analyser tatt for seg behandling av overgripere (Hollin, 1999). Til sammen kan resultatene i følge Hollin (1999) oppsummeres i to punkter: (1) Til tross for store variasjoner, er det generelt en solid effekt av behandling for overgrepssatferd. (2) Ikke alle intervensjoner har en effekt på tilbakefallsraten. Det bør tilføyes at nevnte studier alle er fra engelskspråkelige land, som Australia og USA (Hollin, 1999).

Det kan synes som Hollins (1999) analyse ikke sammenfaller med tall fra Knopp, Freeman-Longo og Stevenson (1992, som referert hos Pithers, 1999), som viste at 94% av alle terapeuter med klienter som forgriper seg seksuelt, bruker empatitrening som en del av behandlingen, en type trening Hollin (1999) vier lite plass. Pithers (1999) fant gode resultater av strukturert empatitrening med seksualforbrytere.

Serran et al. (2007) kritiserer kognitiv atferdsterapi i lys av det man vet om overgriperes mestringsstrategier (*coping strategies*) i vanskelige situasjoner. Det har vist seg at overgripere istedenfor å gripe fatt i problemer bruker emosjonelle strategier (for eksempel fantasier eller selvmedlidenhet), noe som via negativ affekt og negativt selvbilde øker faren for overgrepssatferd (Cortoni & Marshall, 2001). Serran et al. (2007) viser til forskning som tyder på god effekt av terapi som fokuserer på mestringsstrategier, samtidig som de minner om de tidligere nevnte svakhetene ved RP, en terapiform de mener ukritisk har fått prege behandlingsprogrammene.

I følge Langfeldt er det i Norge ikke Relapse Prevention som anses for å være best mulig behandlingsform for overgripere, men en psykoterapeutisk innfallsvinkel som søker å endre de underliggende premissene for overgrepssatferden (T. Langfeldt, personlig kommunikasjon, 10. oktober 2008). I Bergen har et prosjekt under ledelse av psykologspesialist Erik Risnes vist en tilbakefallsrate på 4% (E. Risnes, personlig kommunikasjon, 10. oktober 2008). Det foregår for tiden forskning på behandling av overgripere i Norge (T. Langfeldt, personlig kommunikasjon, 10. Oktober 2008).

4.0 Møtet mellom den pedofile og barnet

Innenfor hovedoppgavens rammer er det ikke mulig å forfølge de enorme mengder litteratur som eksisterer innen utviklingspsykologisk forskning på virkningen av seksuelt misbruk av barn. Det kan ikke utelukkes at en slik gjennomgang ville gitt andre resultater enn min analyse av hovedsakelig pedofilisentrert litteratur.

4.1 Overgrep mot barn

Det er ingen universell enighet om hva som kan kalles et seksuelt overgrep (se bl. a. Langfeldt, 2003). Både Langfeldt (2003) og Green (2002a) henviser til en sambisk stamme med rituell fellatio som noe enhver ung gutt må gjennom for å bli mann. Langfeldt (2003) spør om dette kan kalles overgrep. Green (2002a) spør om mennene kan kalles pedofile. Kanskje svaret på begge disse spørsmålene er at diskursen rundt seksuelle overgrep mot barn er moden for et utvidet vokabular.

Green (2002a) og Langfeldt (2003) tematiserer noe det er vanskelig å diskutere så lenge vi kategorisk omtaler all seksuell kontakt mellom voksne og barn som "overgrep". Ordet overgrep impliserer en overgriper og innfører betingelser om den voksnes motiver. Mødre som onanerer barna fordi de er blitt fortalt at dette er fornuftig, kan vanskelig kalles overgripere. Det betyr ikke at barnas seksualitet ikke påvirkes, ei heller at den ikke skades.

4.2 Ulike overgrep, ulike overgripere

De fleste barn som utsettes for seksuelle overgrep, misbrukes av et familiemedlem (Seto, 2004; Mossige, 1997). I Norge ser det ut til at overgrepene begått innad i familien oftere enn ekstrarfamiliære overgrep innebærer voldtekt (Langfeldt, 2003). Intrafamiliære overgripere er ikke forbundet med en seksuell preferanse for barn generelt (Mossige, 1997).

Ekstrarfamiliære overgrep består i mange tilfeller av beføling, vasking og å onanere overgriper (Langfeldt, 2003), og de fleste pedofile er verken eksplisitt truende eller voldelige mot barna (Langfeldt, 2003, s 277; Hughes, 2007; Ward, 2002). Den "klassiske pedofile" har et pseudo-romantisk forhold til barn og ønsker en gjensidig seksuell og emosjonell relasjon (Hudson & Ward, 2000).

4.3 Konsekvenser av seksuelt misbruk av barn

I hvilken grad barn utvikler senvirkninger av seksuelt misbruk, påvirkes av en rekke grunnleggende faktorer. Skadevirkninger etter seksuelt misbruk korrelerer med forholdet barnet har til overgriper (Schmidt, 2002), type overgrep, omfang og varighet (Schmidt, 2002; Lussier et al., 2005), barnets alder (Schmidt, 2002), hvorvidt barnet selv har oppsøkt situasjonen, og omverdens reaksjoner ved eventuell avdekking (Langfeldt, 2003).

Generelt rapporteres seksuelt misbruk av barn å kunne få alvorlige følger, som anorexia nervosa, seksuell utagering mot yngre barn, depresjon, selvdestruksjon og seksuelle problemer (Langfeldt, 2003; Hughes, 2007). Gutter reagerer ofte mer utagerende enn jenter, som gjerne blir deprimerte og selvdestruktive (Langfeldt, 2003).

Hughes (2007) hevder i et tidsskrift for pediatri at det ikke finnes uenighet om hvilke store, psykiske problemer misbrukte barn får i ettertid. Dette kan være riktig for utviklingspsykologien som fagfelt, men kan ikke sies å stemme for litteratur og forskning rundt overgripere (Schmidt, 2002). Rind, Tromovitch og Bauserman (1998) mener å ha funnet at seksuelt misbruk ofte kan oppleves som positivt for barnet i etterkant, og ikke tydelig korrelerer med psykiske problemer. Artikkelen, som skapte stor debatt, er blitt sitert av utallige pedofile (Leo, 2002; Dallam et al., 2001), og ble offentlig fordømt av den amerikanske kongress (Dallam et al., 2001; Rind, Tromovitch, & Bauserman, 2001). Studien har vært gjenstand for massiv metodekritikk (Ondersma et al., 2001; Spiegel, 2000; Dallam et al., 2001). Schmidt (2002) viser til store mengder forskning han mener oppsummert tyder på at seksuelt misbruk (vidt definert) kan oppleves som positivt av mange barn, men også være svært ødeleggende for mange barn.

4.4 Barnepornografi

I barnepornografisk materiale ser man sjelden barn som ikke smiler, eller barn som ser ut til å lide. I tillegg er lydsporet gjerne fjernet, eventuelt erstattet med musikk. En gang i blant dukker det likevel opp videoer med opprinnelig lydspor intakt, og man kan høre barna bli instruert til å smile eller "se inn i kameraet og smile". Et gjennomgående trekk ved de pedofile intervjuobjektene Taylor og Quayle (2003) beskriver, synes å være en preferanse for smilende barn som gir inntrykk av å like det som skjer. Videre virker det på Taylor og Quayles (2003) forskning som de pedofile stoler på barnas smil og unngår pornografisk materiale som avdekker smerte eller ubehag hos barnet.

På fagfeltet strides de lærde om hvorvidt barnepornografi (heretter kalt barneporno) henholdsvis oppmuntrer til overgrep eller gjennom en katarsis-effekt demper

overgrepsimpulsene hos pedofile individer (Taylor & Quayle, 2003; Marshall, 2000). Vi har liten kunnskap om et eventuelt samspill mellom barneporno og seksuelle overgrep begått mot barn (Taylor & Quayle, 2003). I følge Riegel (2004) er det lite eller ingen pålitelig evidens støtter den utbredte oppfatningen av barneporno som en medvirkende faktor i overgrepsatferd, og den ytre validiteten av forskningen på området er ofte lav. Et annet gjennomgående problem er bruken av termen "seksualforbrytere" (sexual offenders), uten spesifisering av eller differensiering mellom ulike undergrupper av overgripere, for eksempel voldtektsmenn, pedofile overgripere, sadistiske overgripere og incestovergripere (Marshall, 2000).

Taylor og Quayle (2003) peker på to hovedtyper barneporno, den ene produsert for privat forbruk, den andre for distribusjon. Førstnevnte type er tilnærmet alltid produsert av en i barnets nærmeste krets. I følge Taylor og Quayle (2003) er også materiale som distribueres til andre, oftest produsert av noen barnet står i et tillitsforhold til.

4.5 Den pedofile overgriper

Hughes (2007) skriver at den pedofile overgriper går ned til barnets nivå i den sosiale interaksjonen, i motsetning til incestovergriperen, som gir barnet status som voksen. Pedofile overgripere er sjelden voldelige (Ward, 2002), ønsker gjerne barnets beste (Schmidt, 2002; Fazekas, 2002; Mossige, 1997; Ward, 2002) og forgriper seg oftest utenfor familien (Mossige, 1997). En del pedofile har et rent seksuelt, upersonlig forhold til barn, og er gjerne de mennene som benytter seg av barneprostitusjon i land hvor dette er utbredt. Dette er ikke et unikt trekk ved pedofili, tilsvarende upersonlig forhold til seksualpartnere sees hos teleofile voksne (Langfeldt, 2003).

Den "klassiske pedofile", med sitt pseudoromantiske forhold til prepubertale gutter, kan sees som en motpol til den sadistiske overgriper, som ønsker barnet vondt (Hudson & Ward, 2000). Hudson og Ward (2000) kommenterer fra sin kliniske praksis at overgripere viser en forbløffende evne til å beregne hvor langt de kan gå før barnet synes å lide.

4.5.1 Kognitive forvrengninger hos pedofile overgripere

Generelt er teoriene rundt motivasjonen for seksuelle overgrep lite empirisk belagt (Mihailides, Devilly, & Ward, 2004). Kognitive forvrengninger hos overgripere har like fullt vært et viktig fokus for klinikere de siste tiår (Gannon et al., 2007). En kognitiv forvrengning kan defineres som systematisk feil i tenkning (Egidius, 2000), eller avvik fra normal tenkning (Howitt & Sheldon, 2006). Kognitive forvrengninger regnes som irrasjonelle tanker, vurderinger og beslutninger, det vil si at deres forankring i virkelighetens premisser er tynn

(Ward, Gannon, & Keown, 2006). I praksis kan derfor en kognitiv forvrengning stemme godt overens med faktisk virkelighet, men dette vil være en tilfeldighet, ikke et resultat av rasjonell tenkning basert på allment aksepterte betingelser.

Ward og Keenan (1999) mener å se at implisitte teorier hos seksualforbrytere sentrerer rundt to aspekter ved ofrene: Hva offeret ønsker, og hva offeret tenker og mener. De mener kognitive forvrengninger om barn kan være et resultat av tidlig kognitiv skjevutvikling, antakelig etter mishandling (psykisk, fysisk eller seksuelt), forsterket over tid gjennom teoridrevne observasjoner av virkeligheten. Via bekreftelsesskjevhet henter overgriperens feilaktige oppfatninger styrke, og normale handlinger i barnets hverdag (for eksempel å sette seg på fanget til overgriper) kan tolkes som bevisst oppmuntring til sex (Ward & Keenan, 1999).

4.5.1.1 Kognitive forvrengninger i møte med barnet

Forskning og kliniske erfaringer eksemplifiserer vanlige utsagn fra overgripere, som ”Hvis hun ikke likte det, hvorfor la hun seg ned da, uten at jeg spurte?”, ”Hun er så liten at hun ikke vil huske noe fra det”, ”Jeg bruker ikke makt, så det må være gjensidig”, ”Det startet som en lek, jeg forklarte at jeg ikke ville skade henne”, ”Barn tar ofte initiativ til sex med voksne og vet hvordan de vil ha det”, ”Det var barnet som forførte meg” (Gannon et al., 2007; Ward & Keenan, 1999).

Kognitive forvrengninger om sex mellom voksne og barn er en signifikant prediktor for overgrepsatferd (Wood & Riggs, 2008). Mann, Webster, Wakeling, & Marshall (2006) slår fast at det foreligger solid empirisk belegg for at kognitive forvrengninger som ”sex er sunt for barn”, ”sex med barn er harmløst” og/eller ”barn nyter sex med voksne”, skiller overgripere fra andre kriminelle og at kognitive forvrengninger ser ut til å styrkes av overgrepsatferd. Mange pedofile overgripere mener det er samfunnet som tar feil om virkningen av seksuelle overgrep mot barn (Mossige, 1997; Schmidt, 2002; Fazekas, 2002), og at han guider barn inn i seksualiteten, frigjør dem fra samfunnets undertrykkelse og gir dem en positiv opplevelse (Fazekas, 2002; Schmidt, 2002). I mange overgriperes konstruksjon av overgrepet vil barnet mer enn gjerne ha sex med den voksne (Mossige, 1997, s 60).

Hudson og Ward (2000) viser til en stor mengde forskning som bekrefter at overgripere generelt, ekstrarfamiliære spesielt, regner seg selv som lite ansvarlig for overgrep de utfører, samtidig som de ser barn som seksuelle vesener hvis seksuell kontakt med voksne vil være både ønsket og uskadelig. Rind et al. (1998) mener imidlertid empiri støtter synet på

seksuelle overgrep som hovedsakelig uskadelig, et syn som for de fleste andre forskere på området er en åpenbar forvrengning av virkeligheten (Fazekas, 2002; Schmidt, 2002; Ward & Keenan, 1999; Mann et al., 2006).

4.5.1.2 Kognitive forvrengninger i møte med samfunnet

Mihailides et al. (2004) postulerer at seksualforbrytere bruker kognitive forvrengninger for å beskytte sitt selvbilde mot sosial fordømming, for å unngå kognitiv dissonans, og for å opprettholde et visst bilde av seg selv. Dette er i tråd med en utbredt oppfatning om at kognitive forvrengninger kan tjene som den pedofile overgriperes forsvær mot samfunnets fordømming og egen skam (f.eks. Mann et al., 2006; Hudson & Ward, 2000; Fazekas, 2002). Jeg vil komme nærmere inn på dette i diskusjonsdelen av oppgaven.

4.5.1.3 Kommentar til diskursen

Det internasjonale fagmiljøet synes ikke å dra nevneverdig veksler på utviklingspsykologisk forskning på barns seksualitet når overgriperes oppfatninger sorteres som henholdsvis rasjonelle eller irrasjonelle. Kontroverser som skadevirkninger og spørsmålet om samtykke debatteres (se f.eks. Schmidt, 2002; Rind et al., 1998; Dallam et al., 2001), men spesifikk kunnskap om barns seksuelle utvikling trekkes sjelden inn.

4.6 Affekt som element i overgrepssatferd

Ved hjelp av *grounded theory* identifiserte Hudson, Ward og McCormack (1999) syv overgrepsveier (*pathways*) til overgrep for menn som misbruker barn. I sin studie av mannlige seksualforbrytere (først og fremst overgripere) fant de at flertallet falt innunder én av tre identifiserte veier når de fortalte om den forbrytelsen de var fengslet for. Den utviklingsveien flest overgripere (i motsetning til voldtektsforbrytere) fortalte om, har utspring i positiv affekt og en påfølgende eksplisitt plan om overgrep. Overgrepet bærer preg av positiv affekt og en følelse av gjensidighet mellom overgriper og offer, noe som igjen fører til en positiv evaluering av overgrepet i etterkant. Overgriperne tolket for øvrig en nøytral eller passiv reaksjon fra barnet som gjensidighet eller nytelse i sin evaluering av begåtte overgrep (Hudson et al., 1999). Tankene om at dette var godt for både den voksne og barnet, legger opp til en beslutning om at overgrepene med fordel kan fortsette, noe som gjør denne utviklingsveien til en ond sirkel av overgrepssatferd. Typiske utsagn fra overgripere i denne gruppen, var "han elsket det", "han gjengjeldte det, så han elsket det", "han ville ikke gå" og "hun var kjæresten min." Som Hudson et al. (1999) selv kommenterer, passer dette forløpet

godt inn i bildet av den ”klassiske pedofile”, med en oppfatning av overgrepsholdet som gjensidig positivt.

Hudson et al. (1999) foreslår en mer individuelt tilpasset behandlingstilnærming, der den enkelte klients beskrivelser av slike utviklingsforløp tas hensyn til. Howells et al. (2004) framhever Hudson et al. (1999) arbeid i sin litteraturgjennomgang og støtter deres vektlegging av affekters betydning for overgrepsholdet.

5.0 Den pedofile som menneske

5.1 Empati og perspektivtaking hos den pedofile overgriper

5.1.1 Om begrepet empati

Hva som hører innunder et empatibegrep, og hvordan empati fungerer, er blitt diskutert i tiår uten at det er oppnådd enighet (Hennessy, Walter, & Vess, 2002). Det eneste man enes om, er at empati handler om å forstå en annen persons opplevelse (Nerdrum, 2003). Empatiforskningen kan deles i to hovedretninger: En affektiv retning (emosjonsgjenkjenning og tilhørende emosjonell speiling) og en kognitiv retning (perspektivtaking) (Rogers, Dziobek, Hassenstab, Wolf, & Convit, 2007; Nerdrum, 2003).

Det kan synes som forskere med fokus på seksualforbrytere gjennomgående bruker empatibegrepet som en samlebetegnelse for kognitive, affektive og av og til atferdsrelaterte mekanismer (Marshall, Hudson, Jones, & Fernandez, 1995). Det opereres ofte ikke med systematisk skille mellom kognitiv og affektiv empati (se f.eks. Marshall et al., 1995; Wood & Riggs, 2008), og det benyttes ulike definisjoner og operasjonaliseringer av empati (Pithers, 1999). Spennet mellom de mest brukte konseptualiseringene av empati kan være stort (se f.eks. Davis, 1983, og Marshall et al., 1995, for en sammenlikning).

5.1.2 Å føle hva den andre føler

Emosjonsgjenkjenning kan defineres som det å oppfatte observerte følelser hos andre (Marshall et al., 1995). Etterfulgt av emosjonell gjenklang i den som observerer, kan dette kalles affektiv empati (Nerdrum, 2003). Ingen betviler at affektiv empati har et medfødt organisk grunnlag (Nerdrum, 2003).

Mange av overgriperne Elliot et al. (1995) intervjuet, fortalte at de foretrakk usikre barn med lav selvtillit. Elliot et al. (1995) abstraherer fra dette, i tråd med Hudson og Wards

(2000) kliniske erfaring, at overgripere plukker ut potensielle ofre ved hjelp av emosjonsgjenkjenning.

Verken Elliot et al. (1995) eller Hudson og Ward (2000) presiserer hvorvidt de tror dette eventuelt er en bevisst strategi. Hudson og Ward (2000) beskriver prosessen som at overgriper kjenner igjen barnas sårbarhet i egne barndomsminner, noe de mener indikerer en viss evne til innlevelse. Elliot et al. (1995) siterer på sin side en overgriper som forteller at usikre barn er lettest å forføre, men utdyper ikke om de tolker dette som manipulerende atferd eller tegn på psykososiale problemer.

5.1.3 Å forstå hvordan den andre har det, for så å reagere adekvat

Wood og Riggs (2008) målte overgrepssatferd mot tilknytningsstil, kognitive forvrengninger og empati (generell og i forhold til seksuelle overgrep). De fant at overgrepssatferd korrelerte med kognitive forvrengninger, høy generell empati, lav empati for overgrepsofre og angst for tilknytning. I følge disse resultatene er det altså grunn til å anta at seksuelt misbruk er knyttet spesifikt til en eventuell empatisvikt hos overgripere, spesielt siden overgriperne i studien viste høyere grad av generell empati enn kontroller fra normalpopulasjonen. Tilknytningsangst var faktoren som sterkest skilte overgripere fra kontroller (Wood & Riggs, 2008).

Pithers (1999) fant imidlertid i sin omfattende studie at strukturert empatitrening reduserte rettferdiggjøring av overgrep hos pedofile overgripere, samt økte selvrapportert evne til empati. Han refererer til forskning som viser sammenheng mellom negativ affekt og overgrepssisiko, og foreslår muligheten for at negativ affekt fungerer som inhibitor på empatisk evne (Pithers, 1999).

Basert på Marshall et al. (1995) konseptualiseringen av empati utviklet Fernandez, Marshall, Lightbody og O'Sullivan i 1999 måleinstrumentet Child Molester Empathy Measure (*CMEM*). De lot deretter ekstrarfamiliære overgripere og ikke-kriminelle kontroller lese tre vignetter og svare på spørsmål til hver vignett. Historiene handlet om barn utsatt for henholdsvis trafikkulykke, seksuelle overgrep og eventuelt faktiske overgrep fra deltaker. Spørsmålene handlet om hva barna kunne ha følt, hva de kunne ha opplevd av senrvirkninger, og hva deltakeren selv følte for de tre barna (Fernandez et al., 1999). Fernandez et al. (1999) mener med dette å ha målt trinn 1 på Marshall et al. (1995) skala (emosjonsgjenkjenning). Men som de (Marshall et al., 1995) selv skriver, handler emosjonsgjenkjenning om oppfatning av observerte følelser. Siden deltakerne har spekulert i hva tre barna *kan* ha følt,

ikke identifisert følelser beskrevet i teksten, synes det heller å være et mål på trinn 2 (perspektivtaking).

Overgriperne svarte like empatisk som kontrollgruppa om det forulykkede barnet, men signifikant mindre empatisk om de seksuelt misbrukte barna. Det var også en nedgang i empati hos overgriperne fra overgrepsofre generelt til egne ofre spesielt (Fernandez et al., 1999). Disse resultatene (Fernandez et al., 1999) tyder ikke på en generelt svekket evne til perspektivtaking hos pedofile overgripere.

5.1.3.1 Kommentar til diskursen

Når det gjelder den faktiske overgrepssituasjonen, ser det ikke ut til at forskningen tar høyde for barnets emosjonelle uttrykk som mulig variabel. Hvor tydelig noen viser sine følelser, påvirker hvor empatisk nøyaktig andre har mulighet til å oppfatte vedkommende (Nerdrum, 2003). Barn har en iboende seksualitet (Langfeldt, 2003), og mange overgripere forkler overgrepene som lek, spill, eller opplæring (Elliot et al., 1995). Det er ikke gitt at barn som utsettes for seksuelt misbruk uten innslag av vold, viser frykt, forvirring eller emosjonelt ubehag. Hvis barnet i overgrepssituasjonen ikke sender entydige og observerbare signaler om sine emosjoner, avhenger desto mer av den pedofiles kognitive tolkning av situasjonen, både under og etter overgrepene.

5.1.4 Å se bort fra hva den andre føler

På gruppenivå kan man si om pedofile at de bryr seg om barns velvære (Schmidt, 2002; Fazekas, 2002). Samtidig lever vestens pedofile i et samfunn som kanskje overdrevent sterkt vektlegger skadevirkningen av seksuelt misbruk av barn. Likevel forgriper mange pedofile seg, og selv om de mener det er samfunnet som tar feil (Mossige, 1997), tar de i alle henseende en overlagt risiko på barnets vegne. Flere overgripere bruker trusler for å forsikre seg om at barnet ikke avslører overgrepene (Elliot et al., 1995). Er pedofile overgripere preget av dyssosiale personlighetstrekk, som likgyldighet overfor andres følelser (ICD-10, F60.2)?

5.1.4.1 Er den pedofile sosiopat?

Psykiater Hughes (2007) beskriver pedofile generelt som sosiopater, og belegger dette empirisk ved å henvise til studien av Elliot et al. (1995). Et eksempel på pedofiles sosiopati er at 50% hevder de ikke har dårlig samvittighet ("*bad feelings*"), skriver Hughes (2007). I samme artikkel nevner han for øvrig skyldfølelse (*guilt ridden*) som et vanlig trekk ved pedofile (Hughes, 2007). Det synes å være en åpenbar selvmotsigelse at pedofile på samme tid er plaget av skyldfølelse og preget av en patologisk mangel på skyldfølelse. For ordens skyld vil jeg likevel gå gjennom mulig evidens for en sosiopatisk komponent i pedofili.

Hughes (2007) definerer ikke sosiopati, jeg tar derfor utgangspunkt i at han refererer til diagnosene antisosial personlighetsforstyrrelse (DSM-IV) og dyssosial personlighetsforstyrrelse (ICD-10), som begge beskriver mangel på skyldfølelse og interesse for andres velvære. Det kan sees som problematisk at uklare begreper som sosiopati brukes uten nærmere forklaringer og som beskrivelse på en så heterogen gruppe som pedofile.

Ved nærmere undersøkelser av Elliot et al. (1995) artikkel, er det vanskelig å se hvor Hughes (2007) har hentet belegg for en sosiopatidiagnostisering av alle pedofile. Elliot et al. (1995) skriver riktig nok i sitt innledende sammendrag at nesten halvparten av mennene hadde "*no bad feelings about sexually abusing children*", men dette ser ikke ut til å reflektere tall eller konklusjoner fra selve artikkelen. Overgriperne ble ikke spurt om de hadde "*bad feelings*" knyttet til overgrepene de hadde begått.

49% av mennene svarte nei på om de hadde opplevd en følelsesmessig reaksjon på observert ubehag hos barna (table 1, Elliot et al., 1995). Samtidig refererer Elliot et al. (1995) til at 49% hevdet at deres ofre aldri viste tegn på å lide. Disse tallene korreleres ikke mot hverandre (Elliot et al., 1995), noe som gjør det vanskelig å vite hvorvidt de representerer overlappende grupper.

Av de 51 % som oppfattet at barna hadde det vondt, var det ca. halvparten som stoppet misbruket (Elliot et al., 1995). Av alle overgriperne (i en testpopulasjon som inkluderte barnemordere) var det 25% som fortsatte overgrepene selv om de så at barnet led. Vi vet ikke hvor mange av disse som er pedofile, og vi vet ikke hvorfor de ikke stoppet overgrepene. 46% av den samlede gruppen overgripere fortalte at det var viktig for dem å ha en gjensidig og spesiell relasjon med barnet (Elliot et al., 1995), noe som uansett baserer vil tale mot Hughes konklusjon om sosiopati som en komponent av pedofili (Hughes, 2007).

Oppfatningen av pedofili som høyt korrelert med sosiopati synes for øvrig ikke å korrespondere med de generelle beskrivelsene på fagfeltet (se f.eks. Hudson & Ward, 2000).

5.1.4.2 Har pedofile valgt bort sin empati?

Marshall et al. (1995) postulerer en overlatt, systematisk og langvarig blokkering av personspesifikk empati som forklaring på overgrepssatferd. Fernandez et al. (1999) mener å ha funnet støtte for denne hypotesen i sine funn fra nevnte studie med tre vignetter (diskrepans mellom generell empati og overgrepsspesifikk empati hos overgripere).

Forholdet mellom kognitive forvrengninger og manglende empati for overgrepsofre er gjenstand for debatt (Hudson & Ward, 2000). Det synes naturlig å tolke resultatene fra Fernandez et al. (1999) som et bidrag til denne debatten heller enn som bekreftelse på hypotesen om aktiv blokkering av empati. Vi vet fra store mengder forskning at menn som forgriper seg seksuelt på barn, spesielt ekstrarfamiliære overgripere, ofte mener barn profiterer på seksuell kontakt med en voksen (Hudson & Ward, 2000). At Fernandez et al. (1999) ekstrarfamiliære overgripere ikke gjenkjente skadevirkningene av seksuelle overgrep, var derfor å forvente.

Wood og Riggs (2008) forestiller seg at den lave kognitive empatien for overgrepsofre er en beskyttelse mot kognitiv dissonans skapt av høy generell empati og overgrepssituasjonen. De ser dette som en kognitiv reaksjon muligens med tilknytningsangst som modererende faktor, en tolkning som utfordrer Marshall et al. (1995) forklaring om bevisst desensivering av egen innlevelse.

McGrath, Cann og Konopasky utviklet i 1998 EMPAT, et måleinstrument blant annet benyttet av Wood og Riggs (2008). De sammenliknet deretter overgripere (fordelt over ulike betingelser) med andre kriminelle og kontroller fra normalpopulasjonen. Overgriperne fikk ulike instruksjoner: Én gruppe var ikke anonyme og ventet på prøveløslatelse, én gruppe var anonymisert og ønsket bare å bidra til forskning, og én gruppe fikk instruks om bevisst å framstille seg selv i et godt lys ("*fake good*") (McGrath et al., 1998). De fant ingen forskjell i empati for overgrepsofre eller forståelse av egen overgrepssatferd mellom de tre gruppene. Alle gruppene av overgripere viste signifikant lavere grad av spesifikk empati enn de to kontrollgruppene (McGrath et al., 1998).

McGrath et al. (1998) slår fast at denne overgrepsspesifikke svekkelsen i empati og selvinnsikt ikke er tilgjengelig for bevisst manipulering. De framhever særlig betydningen av at ikke engang gruppen som ventet på prøveløslatelse, viste normal grad av forståelse for overgrepsofre (McGrath et al., 1998).

5.1.5 Kommentar til diskursen rundt empati

Det er mulig diskursen rundt empati ville vært mer oversiktlig hvis man enten ble enige om én definisjon, behandlet og omtalte ulike subskalaer separat, eller holdt på et skille mellom kognitiv og affektiv empati. Generelle konklusjoner som ”Det er ofte blitt observert at seksualforbrytere mangler evnen til empati” (Hudson & Ward, 2000, s. 510) er vanskelig å sette i en meningsfull kontekst hvis artiklene det refereres til, opererer med vidt ulike definisjoner og måleinstrumenter.

Marshall et al. (1995) hyppig siterte konsept for empati samler emosjonsgjenkjenning, emosjonell speiling, perspektivtaking og sentrale eksekutive funksjoner. Deres begrunnelse for en samlet, om enn inndelt, betegnelse er at det synes åpenbart (*”seems obvious”*) at emosjonell speiling forutsetter evnen til å forstå den andres perspektiv og sette seg inn i den andres situasjon (Marshall et al., 1995). Man kan argumentere for at det er et uheldig grep å beskrive omdiskuterte fenomener som *”obvious”*, hvis målet er klargjøring. Det er ikke intuitivt åpenbart at emosjonell speiling forutsetter kognitiv innlevelse. Følelsesmessige uttrykk i ansiktet ser ut til å ha en sterk evne til å påvirke den andres tendens til imitasjon (Nerdrum, 2003), noe som igjen påvirker den andres egne følelser (Strack, Martin, & Stepper, 1988).

5.2 Pedofili og subjektiv lidelse

I de fleste studier av pedofile er testpopulasjonen rekruttert enten fra klinisk virksomhet eller via rettsvesenet, noe som gjør korrelasjoner til henholdsvis psykiske problemer og antisosiale trekk mindre pålitelige (Seto, 2004). Assosiert psykopatologi kan likevel sies å virke framtreddende ved pedofili (Marshall, 2006; Hughes, 2007; Mossige, 1997, s. 31). Wood og Riggs (2008) oppsummerer store mengder forskning på seksualforbrytere at de viser høy nivåer av generell angst og rapporterer om lav selvtilit. Levenson (2004) fant i sin studie av 295 seksualforbrytere (45% overgripere med ofre under atten) at 37% hadde to diagnoser og 36% tre eller flere diagnoser. Mer spesifikt har man sett et sterkt signifikant skille mellom pedofile og ikke-pedofile overgripere i forhold til komorbiditet med personlighetsforstyrrelser, hvor spesielt tvangspreget personlighetsforstyrrelse korrelerte med pedofili (Bogaerts, Daalder, Vanheule, Desmet, & Leeuw, 2008).

5.3 Pedofili og samfunnets fordømmelse

Ward og Beech (2006) tenker seg at overgrep mot et barn kan gjøre den pedofile mer isolert fra normal sosial støtte og redusere sjansene for normale, intime forhold, noe som kan

skape emosjonelle problemer det blir fristende å løse ved å begå nye overgrep. Howells et al. (2004) ser negativ affekt som en mulig kausal faktor i overgrepsatferd.

I tillegg synes det å være en allment akseptert oppfatning i fagmiljøet at overgrepsstøttende tanker forverres og/eller skapes av samfunnets fordømming og den pedofiles skam (se f.eks. Mann et al., 2006; Mihailides et al., 2004; Hudson & Ward, 2000; Fazekas, 2002). Imidlertid tematiseres ikke samfunnets mulige medvirkning til seksuelle overgrep mot barn i forlengelsen av dette.

Medieanalyse

Medieanalysen har som hovedmål å se etter grad av samsvar mellom fagfeltets oppfatninger, som gjort rede for i forrige kapittel, og representasjoner av pedofili i norsk media (avgrenset til skriftmedia). Medieanalysen er delt i frekvensanalyse, oversiktsanalyse og innholdsanalyse, med påfølgende diskusjon.

Teoretisk forankring

Analysene vil ta utgangspunkt i den oppfatning av språk blant annet Blakar (2006) og Rommetveit (1974) presenterer: At det er gjennom språket vi aktivt griper, forstår og delvis skaper den sosiale realiteten (Blakar, 2006). Mediatekstene vil derfor analyseres ut fra et fokus på ordvalg, implisitte premisser og andre språklige grep som skaper forestillinger og konnotasjoner om pedofili utover hva det faktiske saksinnholdet inviterer til. Samtidig er grunnlaget for disse analysene et mål om å undersøke hvorvidt media gjenspeiler faglitteraturen. Begge nevnte aspekter vil behandles fortløpende.

Ved valg mellom ulike, tilsvarende uttrykk kan man signalisere sin innstilling til det man snakker om (Rommetveit, 1968; 1972), her pedofili. Rommetveit (1972) refererer Husserls bruk av trekant som illustrasjon på hvordan valg av ord, selv når ordene har samme meningsinnhold, kan påvirke mottakeren i en kommunikasjonssituasjon. En person som blir forespurt å undersøke hvorvidt en trekant er likesidet, vil sannsynligvis angripe oppgaven annerledes enn en som får tilsvarende forespørsel om hvorvidt en trekant er likevinklet, selv om en likesidet og likevinklet i prinsippet er det samme (Rommetveit, 1972). Overført til mitt materiale kan dette sees som en parallell til massemedias innvirkning på samfunnets innstilling til og behandling av pedofili. I følge denne tankegangen kan medias underliggende premisser påvirke holdninger og atferd i befolkningen ved møter med pedofili.

Usagte og implisitte premisser i språkbruken vil være et annet viktig område for innholdsanalysen. Henry (1971) skiller mellom såkalt fri (*free*) og bundet (*tied*) informasjon, der bundet informasjon forutsetter kjennskap og enighet om den frie, impliserte informasjonen. I setningen ”Den pedofile mannen er nå arrestert” tas det for gitt at mannen er pedofil (*fri informasjon*), mens setningens eksplisitte budskap er at mannen nå er arrestert (*bundet informasjon*). Ved hjelp av at implisitt informasjon lett oppfattes som noe det allerede er oppnådd enighet om, kommer avsenderen med forslag til strukturering og dagsorden for kommunikasjonen (Rommetveit, 1972; Blakar, 2006). I tilfellet ”Den pedofile mannen er nå arrestert” vil det at mannens seksualitet impliseres som selvfølgelig, vanskeliggjøre at

mottakeren oppdager, og eventuelt får mulighet til å problematisere, dette premisset (Blakar, 2006).

Språket avspeiler og konserverer sosiale realiteter og fører dem videre til nye generasjoner (Blakar, 2006). En sosial realitet kan defineres som alt som i samhandling kan regnes som kjent og akseptert (Rommetveit, 1972). Med tanke på avsender som en del av budskapet (Blakar, 2006), synes det spesielt relevant å undersøke hvorvidt medias framstilling av pedofili har forankring i faglitteraturen. En journalist vil sannsynligvis i de fleste tilfeller ha større troverdighet enn for eksempel en nabo, hvilket gjør både implisitt og eksplisitt budskap mer effektivt formidlet, kanskje spesielt i tilfeller hvor artikkelen knyttes til en avis med en viss tyngde.

Valg av ord og uttrykk i en kommunikasjonshandling er på samme tid et produkt av og en bidragsyter til den sosiale konteksten (Blakar, 2006). Denne innfallsvinkelen er vesentlig i forbindelse med den viktige nyanseringen mellom ulike grupper lesere. I aviser med et allment publikum, som Aftenposten, Dagbladet og VG, vil publikum utgjøre en svært heterogen gruppe, og den sosiale konteksten kan fortone seg svært forskjellig for ulike lesere.

Metode

Om søkestrengen benyttet i analysene

'Pedofilibegrepet' eller 'begrepet pedofili' brukes i dette kapittelet om alle ord og uttrykk semantisk knyttet til 'pedofili' (for eksempel 'pedofiliring', 'pedofil'). I søkestrengen er dette operasjonalisert som "pedo*". Resultatet av et slikt søk vil romme alle ord hvis første fire bokstaver utgjør 'pedo', hvilket medfører at også lingvistiske avarter som 'pedo-sjokk' og 'pedo-ring' inkluderes. 'Pedometer' (skritteller) er kontrollert for.

Fordi pedofili også kan skrives med 'pae', var et søk på 'paedo' nødvendig. Da de seksten artiklene 'paedo' opptrer i, har vist seg også å innholde 'pedo', vurderes den opprinnelige søkestrengen som tilstrekkelig dekkende for pedofilibegrepet.

Av de mange ord som er ment å beskrive et seksuelt forhold mellom voksen og barn, er 'pedofili' det eneste som per definisjon impliserer en seksuell orientering mot barn, og som kan brukes også uten at overgrep har funnet sted. Fordi fokus for denne oppgaven er pedofili, ikke seksuelle overgrep mot barn, er søket derfor avgrenset til pedofilibegrepet.

Frekvensanalysen

Innledningsvis vil det presenteres en oversikt over bruk av pedofilibegrepet i norsk media fra 1945 til 2007. Eventuelle funn vil diskuteres og settes i sammenheng med påfølgende analyser.

Oversiktsanalyse

Oversiktsanalysen fungerer hovedsakelig som grunnlag for utvelgelse av artikler til den dypere innholdsanalysen. Søket er avgrenset til skriftmedier tilgjengelig gjennom A-tekst, Norges mest omfattende digitale mediearkiv. Materialet som gjennomgås i oversiktsanalysen, er bestemt ut fra en randomisert, systematisk utvelgelse av artikler fra hele 2007. Året 2007 er valgt fordi det var det siste fulle året tilgjengelig da oppgaven ble påbegynt. Hver syvende artikkel i hver skriftkilde er inkludert, dette for å oppnå en viss representativitet, samtidig som utvalgets størrelse blir innenfor oppgavens rammer.

Leserbrev, anmeldelser, forsider og innholdsfortegnelser er ikke inkludert i utvalget, da disse oftest enten kun refererer til kilder som omtaler pedofili, eller bruker språk med et muntlig og gjerne usaklig preg det er vanskelig å sidestille med nyhetsartikler. Når aktuelt, erstattes disse av neste ordinære artikkel, og påfølgende telling starter med denne.

Et skåringsark vil administreres for hver syvende artikkel i 2007 (se appendiks A). Artiklene vil i første ledd skåres ut fra hvorvidt de ser ut til å bruke pedofilibegrepet i samsvar med faglige definisjoner (ja/nei/usikker). Dette leddet vil skåres uavhengig av vinkling og sakens natur for øvrig. "Ja" vil med andre ord ikke innebære en adekvat bruk av ordet pedofili, men settes når den eller det som knyttes til pedofili, synes å ha med pedofili å gjøre. "Nei" brukes om åpenbare brudd mellom kjente definisjoner på pedofili og det man i artikkelen omtaler som pedofil(t). "Usikker" skåres når det ikke framgår hvorvidt innholdet har å gjøre med pedofili eller ikke, selv om ordet pedofili blir brukt.

Andre og tredje ledd handler om hvorvidt artikkelen implisitt eller eksplisitt formidler mer om pedofili enn saken skulle tilsi, og i så tilfelle innenfor hvilke(t) av oppgavens fem undertemaer, om noen. Her kan det også settes kryss for "annet."

Til sist vil hver artikkel skåres med ett merke langs et kontinuum fra "helt uinteressant" til "svært interessant". Hver skåring vil bestemmes ut fra i hvilken grad artikkelen vurderes til å være av interesse for den dypere innholdsanalysen. I dette ligger en åpenbar subjektiv faktor, og mulighetene for et replikérbart utvalg er små. Utvalgets størrelse kan imidlertid kompensere for dette, da målet ved oversiktsanalysen er en samling artikler best mulig egnet til dypere analyser, ikke optimal representativitet.

En potensiell metodesvakhet ved denne prosessen er vikarierende motiver bak skåringen. For hver skåring eksisterer det en risiko for at artikkelen uintendert bedømmes ut fra hvor tilgjengelig, og ikke hvor aktuell, den synes å være for en innholdsanalyse. For å demme opp mot en slik effekt, vil *cut off* settes etter at samtlige artikler i oversiktsanalysen er ferdig skåret. På denne måten minimeres risikoen for systematisk feil i skåringen.

Hver skåring vil legge vekt på i hvor stor grad det signaliseres noe, positivt eller negativt, om pedofili, om dette er sentralt i forhold til minst ett av de fem undertemaene i oppgaven, og om det er åpenbare diskursive grep som ligger til grunn for inntrykket artikkelen etterlater. *Cut off* vil etter endt gjennomgang avgjøres ut fra hvor stor andel nå skårede artikler det virker relevant å ha med videre for en størst mulig bredde og rimelig representativitet i forhold til de øvrige artiklene.

Innholdsanalysen

Massemedia kan sies å være en enorm maktfaktor i samfunnet (Blakar, 2006). Det kan derfor hevdes at media ideelt bør fungere som en populistisk gjenspeiling av forskningen ved framstillinger som påberoper seg kunnskap innenfor kompliserte fagområder. Det er ikke urimelig å anta at massemedia i større grad enn forskningsartikler øver innflytelse på nordmenns holdninger og kunnskapsnivå. I så måte kan man si det følger et betydelig ansvar med medias makt: En feilaktig gjengivelse av fakta vil ikke bare kunne villedde en leser, men skape en illusjon om tilstrekkelig faglig innsikt i et i virkeligheten sammensatt tema.

Kanskje mest alvorlig er et eventuelt fullstendig brudd mellom mediadekning og vitenskap, det vil si framstillinger av pedofili som ikke på noen måte er faglig forankret. Implikasjonene av en slik diskrepans vil fortrinnsvis ramme møtet mellom samfunn og pedofili, men sannsynligvis også pedofile individers forhold til seg selv og sin seksualitet. Denne tanken vil gjøres nærmere rede for under oppgavens diskusjonsdel.

Mer komplisert og mindre alvorlig er konflikter mellom representasjoner av pedofili i mediabildet og de til enhver tid rådende oppfatninger innen fagområdet. Ansvar for å minimere graden av uoverensstemmelse må her i større grad sies å ligge på fagfeltet, da ”rådende oppfatninger” er skiftende per definisjon og kan være vanskelig tilgjengelig for journalister.

Artikler som faller innenfor *cut off*, vil innholdsanalyseres ut fra et språklig perspektiv som redegjort for tidligere. Perspektivet vil så godt det lar seg gjøre, holdes innenfor oppgavens fem undertemaer. Artikler som tilsvare hverandre i så stor grad at det virker lite

hensiktsmessig å inkludere dem alle, vil i praksis behandles under ett. Dette vil kommenteres de stedene det måtte bli aktuelt.⁴

Generelt om eventuelle funn

Manglende samsvar mellom fag og offentlig diskurs kan ha flere forklaringer. Den kanskje enkleste ligger i skjæringspunktet mellom nyheter og forskningsformidling. Poli og politikere kan uttale seg i strid med faglig oppfatning uten at medias framstilling blir en spesielt innflytelsesrik variabel på utfallet hos leseren. Leserens inntrykk vil imidlertid preges av artiklenes innhold, ikke forholdet mellom direkte gjengivelse og språklige grep. Alt som kommer fram om pedofili i den offentlige diskurs, er derfor av interesse for innholdsanalysen. Et relevant perspektiv er i den forbindelse hva journalisten *ikke* nevner (jfr. Billig, 1991; 1996). Dette vil kommenteres og diskuteres i løpet av innholdsanalysen.

En annen mulig årsak til diskrepans mellom fagfelt og media kan være svikt i den opprinnelige forskningsformidling. I forbindelse med Belgia-skandalen i 1996 (se s. 44) uttalte sjefpsykolog ved Regionsenter for barne- og ungdomspsykiatri ved Universitetet i Trondheim: ”- Jeg tror det er et sterkt innslag av sadisme hos en rekke pedofile. Det gir neppe noen god seksuell nytelse å voldta et barn. Jeg tror motivet heller er å ødelegge.” (VG, 23.08.1996). Denne uttalelsen kan ikke sies å være i overensstemmelse med forskning, empiri eller formidlet klinisk erfaring med pedofile overgripere. Likevel kan journalisten neppe klandres for det feilaktige bildet artikkelen gir av fagfeltets oppfatninger om pedofili.

En tredje mulig kilde til diskrepans ligger i journalisters mer eller mindre intenderte diskursive grep. Valg av ord og uttrykk, premisser som legges implisitt til grunn, og setningsoppbygning er alle vesentlige bidragsyttere til det totale inntrykket (Blakar, 2006). Et eksempel kan hentes fra Dagbladet (22.06.2004), også denne artikkelen med fokus på Belgia-skandalen. ”En enstemmig jury mente at Dutroux er å holde ansvarlig for at seks småjenter ble bortført, mishandlet og holdt innesperret som sexslaver, og at fire av dem seinere ble drept.” De seks jentene det er snakk om, er Julie (8), Mélissa (8), An (17), Eefje (19), Sabine (12) og Laetitia (14). I begrepet ’småjenter’ velger altså journalisten å legge et alderspenn fra åtte til nitten, noe som påvirker hvilket inntrykk teksten etterlater.

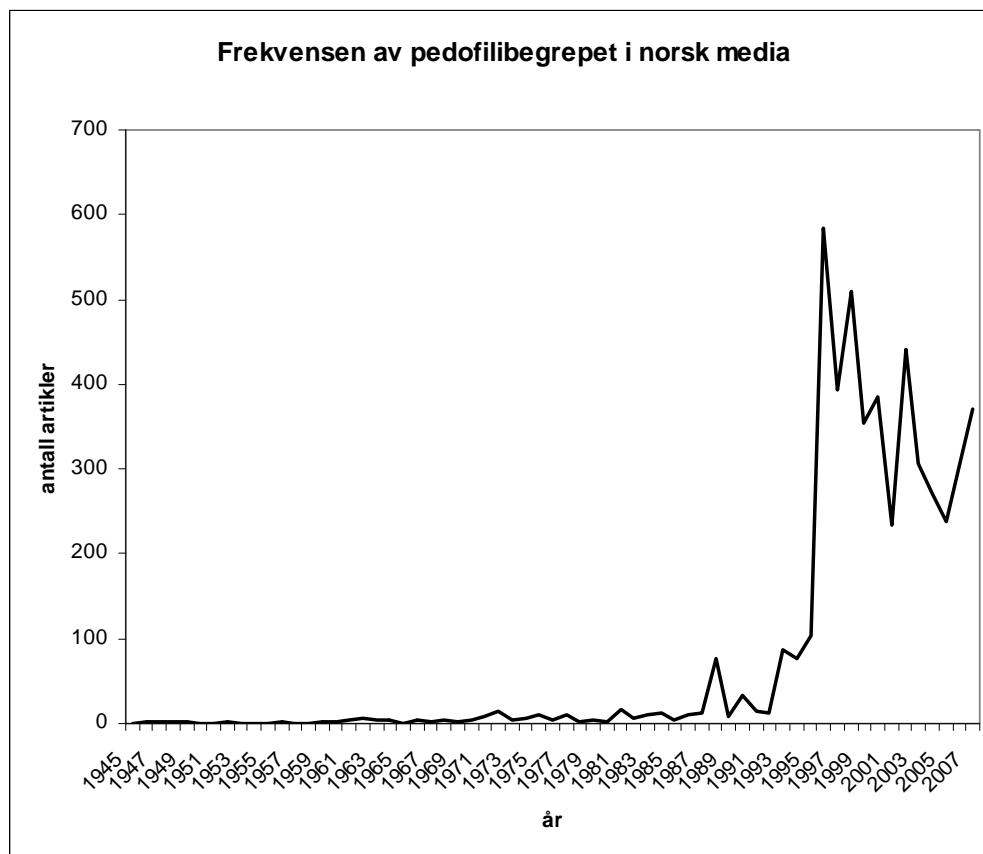
⁴ Jeg har i denne sammenheng vært så heldig å få mine vurderinger dobbeltsjekket av en student (ikke tilknyttet psykologi). Det viste seg at han støttet mine vurderinger.

Resultater

Frekvensanalyse – Utviklingen av pedofilibegrepet i den norske, offentlige diskurs

Følgende graf gir en oversikt over forekomsten av ord hvis første bokstaver er ”pedo”, i norske aviser mellom 1945 og 2007. Ordet pedometer (skritteller) er kontrollert for.

Figur 1.⁵

Frekvensanalysen er utført med metode utviklet innenfor ideologiprojektet (Nafstad og Blakar, 2002/2006; Nafstad et al., 2007), som denne hovedoppgaven er en integrert del av.⁶

Kurven viser en forholdsvis jevn frekvens av pedofilirelaterte ord fram til 1996, som innebar en brå økning. I 1995 ble det i A-tekst registrert totalt 103 artikler med ord relatert til pedofili. I 1996 ble dette antallet mer enn femdoblet.

⁵ Det må understrekes at denne grafen ikke er korrigert for antall artikler tilgjengelige i A-tekstsystemet til enhver tid. Mest relevant for denne problemstillingen er en uforholdsmessig brå økning av VG-artikler i 2003. Denne økningen ser imidlertid ikke ut til å korrelere med frekvensen av pedofilibegrepet, noe som kunne implisert en sterk metodesvakhet ved bruk av ukorrigert skåre for alle aviser.

⁶ For en detaljert framstilling av analysemetodene, se Rand-Hendriksen, 2008.

Frekvensendringen i 1996 kan med overveiende sannsynlighet tilskrives den såkalte "Belgia-skandalen". To døde åtte år gamle jenter ble funnet nedgravd i hagen til en mann ved navn Marc Dutroux, og to overlevende jenter på tolv og fjorten ble funnet i en lukket kjeller i tilhørende hus. Man fant noe senere ytterligere to døde jenter, sytten og nitten år gamle. Samtlige seks jenter var grovt seksuelt misbrukt, og det ble funnet pornografiske filmer av de to yngste jentene. Dutroux viste seg å ha hatt samarbeidspartnere, hvorav én nå var drept. Marc Dutroux var tidligere dømt for kidnapping, tortur og voldtekt av fem unge kvinner i alderen tolv til nitten. Han var også tiltalt for voldtekt og tortur av en femti år gammel dame.

Dutroux-saken handlet etter hvert ikke bare om de drepte og misbrukte jentene, men om korrupsjon og organisert kriminalitet i Belgias politiske system, inkludert rettssystemet. For nærmere redegjørelse av saken og tilhørende mediadekning internasjonalt, se Kelly (1998) og Haug (2001).

Kelly (1998) påpeker at Dutroux gjennom hele mediadekningen ble kalt pedofil, til tross for at de fleste ofrene var mellom tolv og nitten år gamle. Ordet ble også omskrevet til et adjektiv, som i "pedofil bande" (*paedophile gang*) og "pedofile videoer" (Kelly, 1998). Kelly (1998) gjør videre oppmerksom på at pedofilibegrepet i mediadekningen hadde lite, om noe, faglig forankring forøvrig. Kidnapping, slavehold, voldtekt og mord ble samlet under begrepet 'pedofili', og Kelly (1998) mener dette kamuflerte grovheten i forbrytelsene som var begått. Haug (2001) kommenterer en tilsvarende tendens i tyske mediers begrepsbruk: At alt fra å stryke på et barn til å voldta og drepe et barn, beskrives som skjending (*kinderschänder/abuser*).

Selv om pedofilibegrepet viser noe nedgang etter 1996 med "Belgia-skandalen", ser det ut til å ha fått en sterkt øket bruk i norsk, offentlig diskurs. Dette underbygges av at ordet 'pedofiliring' ikke forekommer i A-teksts materiale før i 1996. En naturlig forklaring på en slik brå økning av et begrep kan være at det avløser et annet (Blakar, 2006), i dette tilfellet for eksempel "overgriper". Et søk på ordet 'overgriper' viser imidlertid en utvikling liknende den til pedofilibegrepet. Økningen av "overgriper" kom imidlertid tidligere (fra nitten ganger i 1992 til sekstini ganger i 1993) og sammenfaller med Bjugn-saken. Antakelig gjorde Bjugn-saken i 1993 for ordet 'overgriper' det Dutroux-saken tilsynelatende gjorde for pedofilibegrepet i 1996.

Oversiktsanalyse

Utvalget bestående av hver syvende artikkel i 2007 som inneholdt 'pedo' (se s. 39) ga til sammen hundre og tre tekster, hvorav én var faktaboks, de øvrige ordinære artikler.

Sekstiåtte artikler ble skåret til å ha brukt pedofilibegrepet i samsvar med fagterminologien, atten ble skåret til å ha brukt begrepet feil, og atten hadde brukt pedofilibegrepet på en måte det ut fra sammenhengen var vanskelig å avgjøre om var i overensstemmelse med gjeldende faglige definisjoner.

Innholdsanalyse

Cut off ble satt til å inkludere alle artikler hvis skåring lå innenfor den øverste tredjedelen på nevnte skåringsskala (se appendiks A). Omtrent en fjerdedel av det opprinnelige utvalget falt innenfor *cut off*. Disse tjuefire artiklene ble innholdsanalysert både hver for seg (artikkelanalysene, s. 46 – 59) og under ett (diskusjon, s. 60 - 68).

De tjuefire artikkelanalysene har vært gjennom tre former for kvalitetssikring: En informatikkstudent har sjekket at det er samsvar mellom de faktiske tekstene og de redegjørelser og analyser som presenteres av artikkelen i dette kapittelet. Dette for å sikre en grunnleggende etterrettelighet i en kvalitativ studie som i stor grad kan påvirkes av subjektive faktorer. En annen person har deretter lest gjennom artikkelanalysene uten først å ha lest medieartiklene. Han rapporterte at det ikke i alle analysene kom like godt fram hva medieartikkelen ga av informasjon. Denne tilbakemeldingen ble tatt til etterretning, og materialet ble gjennomgått på nytt, fulgt av en grundigere presentasjon i artikkelanalysene. Endelig leste to psykologer en oppdatert versjon av det opprinnelige utkastet. Disse så ingen behov for nærmere redegjørelser, og denne versjonen er blitt stående uendret.

Følgende er en redegjørelse for og analyse av de tjuefire artiklene som falt innenfor *cut off*.

Artikkelnummer 1 (dekker også 15)

”Mener far solgte sønn (13) til pedofile”, NTB, 28.12. 2007

Politiet mener en tsjekkisk mann har solgt sin tretten år gamle sønn til ”pedofile”. Dette skal ha skjedd både i Tsjekkia og Norge. Artikkelen lar deg sitte igjen med inntrykk av at pedofile individer ikke bare per definisjon er overgripere, men også er kyniske i sitt forhold til barn og kjøper barn av foreldre villige til å selge.

Fokus i artikkelen er ikke på teorien om menn i Norge som kjøper og utnytter barn. Dette fenomenet synes å være tatt for gitt, politiet begrunner ikke sin tanke om et slikt marked i Norge, og journalisten setter ikke spørsmålstegn ved det. Artikkelen dreier seg utelukkende om faren som angivelig har *”tjent penger ved å selge gutten til pedofile, som så har utnyttet ham seksuelt.”* De antatt pedofile beskrives ikke som ‘overgripere’, men som ‘pedofile’.

Det impliserte premisset er gjennom hele artikkelen at pedofile, hvis de får tak i et barn, vil misbruke det seksuelt. Den eksplisitte informasjonen artikkelen presenterer, er bildet av en far som har forsynt pedofile mennesker med sitt barn.

Ordet ‘pedofil’ brukes i artikkelen ikke bare ekvivalent med ‘overgriper’, men som en selvfølgelig beskrivelse av en person med et svært kynisk forhold til barn. Selv om dette kan gjelde noen pedofile (s. 28), stemmer ikke bildet overens med det fagfeltet oppfatter som ”den klassiske pedofile” (s. 26), som ønsker barnets beste og forgriper seg innenfor det de selv tror er grensen for hva barnet tåler (s. 28). Det er også en diskrepans mellom denne framstillingen av pedofile og de kognitive fortolkninger og forvrengninger man i stor grad er enige om at mange pedofile individer opplever (s. 29).

Artikkelnummer 4

”Ber Norge varsle om sexturister – Interpol vil at medlemslandene skjerper seg”, Aftenposten, 23.12.07

Artikkelen redegjør for hvordan *”personer som er tilbøyelige til å begå overgrep mot barn”*, men som ikke nødvendigvis er domfelt, kan nektes innreise i et annet land eller måtte tilbringe hele utenlandsoppholdet under tilsyn av lokalt politi.

En representant for Interpol uttaler om dilemmaene man står overfor hvis en mulig overgriper oppdages ved innreise til et annet land: *”Det er en balansegang, heller ikke folk som kan begå sexforbrytelser mot barn, er uten rettigheter.”* Journalisten følger opp med sitater fra en Interpol-medarbeider hun beskriver som ”klarere”. *”- Hvilke personers menneskerettigheter forsvares medlemslandene? Er de redde for å bli saksøkt av den pedofile for å ha begrenset hans frihet? De burde heller være bekymret for barna han vil komme til å*

misbruke.” Det kan vurderes som tendensiøst å beskrive en slik uttalelse som ‘klarere’ enn nevnte nyansering av balansen mellom det å beskytte barn og det å unngå menneskerettighetsbrudd. Å se bort fra en gruppe individers menneskerettigheter kan sees som en *sterkere* mening, men neppe ‘klarere’.

Billedteksten gir inntrykk av at enhver person man tenker kan komme til å forgripe seg, nødvendigvis vil forgripe seg; ”Varselklokkene skal ringe internasjonalt når nordmenn som misbruker barn, drar på ferie”. En ordlyd som ”(...) står i fare for å misbruke barn” ville i større grad unngått inntrykket av overgrepssatferd som globalt, gjennomgripende og upåvirkelig av ytre omstendigheter.

At ønsket om å gjøre pedofile overgripere rettsløse framstilles som klarere enn nyanseringen av dilemmaer knyttet til menneskerettighetserklæringen, kan bidra til en oppfatning av pedofile individer som mindre verdt enn andre mennesker.

Hollin (1999) kommenterer problemene knyttet til forskning på tilbakefallsrater hos seksualforbrytere. Operasjonalisering, intervensjoner og type undersøkelser varierer, og å trekke konklusjoner ut fra den samlede mengden resultater er vanskelig, kanskje umulig (Hollin, 1999). Det er derfor vanskelig å slå fast en eventuell diskrepans mellom fagfeltets oppfatninger og artikkelens framstilling av pedofile overgripere som kronisk kriminelle.

Artikkelnummer 8

”Voldtatt av pappa på video”, Aftenposten, 06.11.07

En video av to jenter som voldtas av sin far, er distribuert via en tredjeperson. De to jentene er henholdsvis ni og elleve år gamle. Barna omtales konsekvent som ‘småjenter’, et ord som vanligvis brukes om yngre barn; ”*To belgiske småjenter på ni og elleve år fra byen Brugge ble voldtatt av sin far.*” Det er naturlig å anta et sosialpornografisk element i dette ordvalget, da bildet av ‘to småjenter’ som blir voldtatt og filmet, gir et sterkere inntrykk enn ‘to jenter’ som blir voldtatt og filmet.

”*Overgrepet ble filmet, og videoen med de misbrukte småjentene ble distribuert av den 42 år gamle italieneren Sergio Marzolas.*” Den gjennomførte bruken av ordet ‘småjenter’ gjenspeiler sannsynligvis også journalistens ønske om å videreformidle det groteske i voldtekt av barn. Effekten kan imidlertid være en forståelse av barns seksualitet som så sårbar at alder ikke lenger korresponderer med antall år barnet har levd. Også kjønn og synet på uskyld kan spille inn når det gjelder journalistens ordvalg. Hvis to elleve år gamle gutter ble tatt for alvorlig hærverk, ville de sannsynligvis vært beskrevet som ‘guttene’, ikke ‘småguttene’, i en eventuell mediadekning.

Distribusjonen av den barnepornografiske videoen satte i gang opprullingen av en pedofilisak ved kodenavn Koala. Relevansen til pedofili blir ikke spesifisert i artikkelen. Det skilles ikke i mellom pedofili og incest, og det er naturlig å tro publikum vil tenke på dette som en pedofil far.

”I Belgia har selvsagt saken vakt sterke reaksjoner og ikke minst sterke minner om Marc Dutroux-saken.” Marc Dutroux voldtok, torturerte og drepte kvinner og barn (se s. 44). Det er liten, om noen, grunn til at denne saken skal vekke ‘sterke minner’ om Dutroux. Sammenstillingen generaliserer incest og pedofili til også å gjelde sadisme og drap, noe det ikke finnes grunnlag for i faglitteraturen (s. 28).

Artikkelnummer 24

”Han ble voldtatt av pappa”, Dagbladet, 24.11.07

Historien om en far som ikke bare har voldtatt sin tenåringssønn, men også har laget spill av overgrepene og filmet at gutten under tvang har samleie med sin mor, formidles som en historie om pedofili. Ordet ‘pedofil’ brukes gjennomgående som tilfredsstillende forklaring på handlinger som blant annet innebærer hensynsløst maktmisbruk, ydmykelse og sadisme.

Ordet ‘pedofil’ brukes istedenfor ‘overgriper’ ett sted, andre steder som eneste adjektiv, som i setningen *”Nå frykter ’Bjørn’ (23) hva han selv vil gjøre når hans pedofile far neste år kan forlate fengselet”*. Misbruket denne artikkelen handler om, begynte da sønnen var femten år gammel, hvilket gjør farens eventuelle pedofili irrelevant for sakens natur. At overgrepene på tross av dette forklares med pedofili, kan for en leser implisere ett av to; a) Pedofili handler om seksuell tiltrekning til alle barn og tenåringer, eller b) Det å være seksuelt tiltrukket av barn gjør deg til en fare ikke bare for barn, men også for andre, da du i større grad er tilbøyelig til å voldta eller begå andre seksuelle overgrep.

”[Historien] handler om en kvinne som serverte sin egen sønn til en pedofil. Den handler om en mann som fikk (...) Viagra av fengselslegen – til tross for at han var dømt for seksuelle overgrep mot barn. Og den handler om en gutt som (...).” Artikkelen forteller i hovedsak om en mann som har fulgt sine destruktive impulser og begåtte groteske overgrep mot sitt eget avkom, men historien oppsummeres uten henvisning til valgene han har tatt. Ved at overgriperes vilje og evne til å styre egen atferd utelates, framstår han som ukontrollerbar og samvittighetsløs. Fordi artikkelen tilnærmet konsekvent forklarer hans atferd med den antatt pedofile seksualiteten, er det naturlig å anta dette kan påvirke leserens oppfatning av pedofili.

Handlinger det antakelig er riktigst å vurdere som sadisme, beskrives her som pedofili, en skillelinje det i faglitteraturen særlig er Hudson og Ward som har trukket opp (s. 16).

Pedofili framstilles indirekte som seksuell tiltrekning til blant annet tenåringer over femten, noe som bryter med diagnostiske og faglige beskrivelser og definisjoner (s. 10).

Artikkelnummer 26

”Skrev på nettet om grov vold mot barn”, Adresseavisen, 20.06.07

Artikkelen fokuserer på en overgrepstiltalt manns samtalelogger fra internett, samtaler hvis innhold inkluderer fiktive fortellinger om å drepe og spise barn. Samtidig skildrer den andre sider ved rettssaken, med særlig vekt på rettspsykiaternes uttalelser om mannen; *”Han har ikke tatt innover seg overgrepene som en sentral del av sin person.”* Utsagnet impliserer overgrepsatferd som personlighetstrekk, alt ettersom hvordan ”en sentral del av sin person” skal tolkes. Dette kunne vært en legitim beskrivelse hvis mannen bar preg av en dyssosial personlighetsstruktur (ICD-10, F60.2). Imidlertid er rettspsykiaternes konklusjon at mannen i tillegg til å være pedofil lider av *tvangspreget* personlighetsstruktur (ICD-10, F60.5).

Fortsettelsen på nevnte utsagn demper inntrykket av overgrep som personlighetstrekk, forutsatt at lesere tolker det fullstendige utsagnet i et klinisk og fagkyndig perspektiv; *”(…). For å kunne bearbeide noe må man kunne innarbeide det man har gjort, i sin selvforståelse. Han har behov for behandling over flere år.”*

”To rettspsykiatere konkluderer med at den overgrepstiltalte trønderen (48) er pedofil. Det er også fare for at han skal begå nye overgrep mot barn.” At vedkommende er pedofil, er kun relevant for offentligheten hvis det sier noe om faren for at mannen skal begå nye overgrep. Fordi gjentakelsesfaren nevnes eksplisitt, er opplysninger om mannens seksuelle preferanser unødvendig, med mindre man mener overgrep blir verre av at overgriper er seksuelt tiltrukket av barn generelt.

Pedofili og overgrepsatferd regnes kun som en del av personligheten hvis det er snakk om en dyssosial/antisosial personlighetsforstyrrelse (jfr. DSM-IV, ICD-10). Det kan diskuteres hva psykiateren mener med å ta noe innover seg som en del av ”sin person”, og en eventuell diskrepans med faglitteraturen er derfor uklar.

Forskere som Serran et al. (2007), Ward og Brown (2004) og Dewhurst og Nielsen (1999) peker på ulemper ved ensidig fokus på overgrepsatferd og neglisjering av ressurser hos mennesker som begår overgrep (s. 13, 14). Utsagnet om overgrep som en del av mannens person, kan sees som et motstykke til denne tenkningen.

Artikkelnummer 28

”Vil ha dødsstraff for overgrep mot barn”, Adresseavisen, 31. 05. 07

Artikkelen beskriver hvordan flere delstater i USA ønsker, eller i ferd med å innføre, dødsstraff for ”alle pedofile overgrep mot barn”. En mediesak som dette skulle tilsi høye krav til presisjon, da både pedofili, misbruk av barn og dødsstraff er følsomme temaer i den vestlige verden. Likevel er artikkelen sterkt preget av en lite gjennomført bruk av pedofilibegrepet. ’Pedofili’ brukes som ekvivalent med ”voldtekt av barn” og ”seksuelle overgrep”, men også som en egenskap hvis innvirkning på menneskeverd kan være fatal; *”Men noen delstater, deriblant Louisiana, Oklahoma, South-Carolina, Georgia og Montana, går lenger og vil endre straffeloven slik at det også skal være hjemmel for å dømme pedofile til døden.”*

Det er vanskelig å se hvordan ‘pedofile’ er passende begrep å bruke i denne artikkelen. De aktuelle lovforslagene handler om å henrette mennesker som har forgrepet seg seksuelt på barn, antakelig er det ikke åpning for å henrette utelukkende på grunnlag av seksuelle fantasier og ønsker. At journalisten ikke ser relevansen i å skille mellom forbrytelse og seksuell preferanse, kan virke inn på leserens oppfatning av pedofiles menneskeverd.

”(...) fikk tilhengere av at alle pedofile overgrep skal straffes med lovens strengeste straff, mer støtte da ni år gamle Jessica Lunsford først ble voldtatt og deretter levende begravd i Florida. Gjerningsmannen var tidligere dømt for sexovergrep.” Dette avsnittet impliserer en etablert sammenheng mellom pedofile overgrep og grusomme drap, noe det ikke synes å være hjemmel for i faglitteraturen.

Det er påfallende at artikkelen ikke på noe tidspunkt problematiserer forslaget om dødsstraff for ”alle pedofile overgrep”. Ut fra artikkelens presiseringer, eller mangelen på sådan, kan lovforslaget inkludere blotting og voyeurisme. Menneskerettigheter, forholdet mellom straff og forbrytelse, og faren for å dømme uskyldige mennesker til døden i saker hvor fysiske bevis ofte er fraværende, nevnes ikke. Det eksisterer også en mulighet for at barns forhold til egen seksualitet påvirkes hvis voksne får fengselsstraff for å utøve blind vold, men blir drept hvis de stryker på et nakent barn. Heller ikke dette tematiseres i journalistens redegjørelse for saken.

Artikkelnummer 30

”Vil sjekke 47-åring mot Bjugn-saken”, Adresseavisen, 24.04.07

En 47-åring tiltalt for overgrep mot unge barn fra Thailand, viser seg å ha vokst opp i Bjugn, og Ulf Hammerns advokat ønsker innsyn i 47-åringens sak med tanke på en eventuell sammenheng med Bjugn-saken fra 1992. Ulf Hammeren uttaler at han selv ikke tror 47-åringen har noe med Bjugn-saken å gjøre. Flere av artikkelens formuleringer bryter med kliniske og juridiske definisjoner ved å implisere at pedofili i seg selv er en forbrytelse eller ekvivalent med kriminell atferd; *”(...) ber om innsyn i saken til den pedofilitiltalte trønderen (...)*”.

”[Hammern] er overrasket over at etterforskerne ikke har oppdaget at det kan ha gått en pedofil løs i Bjugn, og som derfor ikke ble kartlagt under den omfattende etterforskningen.” Ordvalget *”gått en pedofil løs”* (i motsetning til *”gått en overgriper løs”*) impliserer at pedofile bør være sperret inne uavhengig av hvorvidt de begår overgrep mot barn. Utsagnet verken problematiseres eller settes opp mot rivaliserende meninger i løpet av artikkelen.

Artikkelnummer 32

”Snakk konkret om overgripere”, Adresseavisen, 12.02.07

En fagperson fra barne- og ungdomspsykiatrien råder foreldre til å være konkrete med barna og lære dem å sette grenser; *”Det er de ukjente voksne med følelser på barns nivå de skal kjenne igjen”*. Setningen signaliserer at pedofile overgripere har en emosjonelt legitim bakgrunn for en illegitim atferd, i motsetning til sadistiske og kyniske motiver.

”Han peker på at barna selv iblant kan være kontaktsøkende, noe som kan skyldes kvaliteten på den voksenkontakt de opplever i hverdagen, blant annet fravær. (...)”. Utsagnet framhever, framfor fordekker, at barn selv kan oppsøke situasjoner som gjør dem sårbare for overgrep (s. 16), og legger ansvaret ikke bare på den pedofile overgriper, men på barnets nærmeste voksne.

Jeg ser ingen uoverensstemmelser mellom innholdet i denne artikkelen og fagfeltets oppfatninger.

Artikkelnummer 42

”Voldtatt minst 200 ganger”, Bladet Tromsø, 31.01.07

En mann som har misbrukt sin adoptiv sønn, omtales i artikkelen gjennomgående som pedofil, dette til tross for at sønnen var 10-11 til 17-18 da overgrepene pågikk, og gutten er hans eneste (kjente) offer.

”I følge tiltalte selv er han en normal, heterofil mann, og avviser at han føler dragning mot mindre gutter.” Denne uttalelsen står ikke i motsetning til overgrepene mannen har begått, hvis man legger til grunn at incestforhold ikke betinges av pedofil seksualitet.

”Rettspsykiatrisk sakkyndig, (...), påpeker imidlertid at denne typen atferd er en pedofil atferd.” At en rettspsykiater uttaler en slik nødvendig forbindelse mellom overgrepsatferd og pedofil seksualitet, signaliserer at det er atferden, ikke emosjonelle, kognitive og seksuelle faktorer, som avgjør om noen er seksuelt tiltrukket av barn.

Journalisten følger opp rettspsykiaterens uttalelse med en kjensgjerning fra avhørene; *”Tromsømannen har overfor politiet nektet å ha forgrepet seg mot andre barn. Han er ikke straffedømt tidligere.”* Ingenting i artikkelen for øvrig gir grunn til å anta at denne mannen har forgrepet seg på flere barn, likevel beskrives det som om mannen nekter for noe han sannsynligvis har gjort. Hvis en mann dreper sin ektefelle, vil ingen forvente at mediedekningen rommer setninger som *”Mannen nekter overfor politiet å ha drept andre mennesker enn sin kone.”* At det i denne sammenheng nevnes eksplisitt, vil for en leser implisere at en som forgriper seg på ett barn, sannsynligvis også har forgrepet seg på flere barn, uavhengig av konkrete mistanker om ytterligere ofre.

”Så snart sjansen bød seg, skal den tiltalte 71-åringen ha forgrepet seg på adoptiv sønnen.” Formuleringen *”så snart sjansen bød seg”* legger til grunn en kynisk eller svært ukontrollert seksualitet.

Pedofili handler om seksuell tiltrekning til prepubertale barn og intense, seksuelle fantasier om disse (American Psychiatric Association, 2000; WHO, 1994). Det å ha forgrepet seg på ett barn fra prepubertal alder til slutten av tenårene, vil ikke kvalifisere til en pedofilidiagnose med mindre også alle incestovergripere ubetinget klassifiseres som pedofile. Flere forskere, blant annet Bogaerts et al. (2008), understreker at ikke alle som forgriper seg seksuelt på barn, er pedofile.

Artikkelnummer 45

”Svikt i fosterhjem” [faktaboks], Dagbladet, 06.08.07

En såkalt ”faktaboks” omhandlende svikt i barnevernssystemet, beskriver blant annet en jente hvis fosterfar ble dømt til erstatning og oppreisning for å ha misbrukt henne seksuelt; *”Dagbladet skrev 21. juni om ”Linda”, som i retten fikk tilkjent erstatning og oppreisning fra sin fosterfar for seksuelt misbruk.*” Beskrivelsene ikke bare i faktaboksen, men også i relaterte artikler, stemmer overens med et incestuøst overgrepshold, men forklares med pedofili, noe det ikke er dekning for i faglitteraturen (Seto, 2004).

”Lindas’ advokat Per Danielsen mente at fosterfamilie-ordningen kan virke som fluepapir på pedofile.” Denne ordlyden gir forestillinger om pedofile som mennesker styrt utelukkende av seksualdrift, uten reell evne og/eller vilje til å påvirke egen atferd.

Generelt synes fagpersoner å skille skarpt mellom pedofile individers seksuelle preferanser og seksuelle handlinger (f. eks. Green, 2002a; Krueger & Kaplan, 2002) og omtaler ikke pedofile som mennesker hvis seksualitet i større grad enn normalt styrer atferd. Et unntak fra dette kan være diskusjonene rundt hvorvidt pedofili som definert i DSM-IV, kan handle om svekket impulskontroll (Miner, 2002).

Artikkelnummer 47

”Pedo-liga tatt”, Dagbladet, 19.06.07

Over syv hundre mennesker er mistenkt i en sak som handler om deling av barnepornografi innad i et praterom på internett. Journalisten omtaler dette som ”avsløringen av en pedofililiga”; *”Britisk politi har avslørt en global pedofililiga som har operert på nettet.”* Det ligger implisitt en antakelse både om at globale ‘ligaer’ av pedofile eksisterer, og at disse eksisterer uavhengig av internett.

”Over 700 personer er mistenkt.” At over syv hundre mennesker er mistenkt i en sak som omhandler deling av barnepornografisk materiale innad i et praterom, handler sannsynligvis om samtlige individer som var logget på innenfor et visst tidsrom. Ordet ‘pedofililiga’ gir inntrykk av et organisert nettverk av individer som kjenner hverandre utenfor praterommet på internett.

Artikkelen gir imidlertid ingen grunn til å tro at disse menneskene har mer til felles enn sitt opphold i praterommet. En sammenlikning kunne være om politiet fengslet samtlige rusmisbrukere de fant innenfor et gitt område på et gitt tidspunkt, og dette i media ble omtalt som ‘narkotikaliga’.

"Ligaen har operert fra et praterom på internett der det er lagt ut bilder av barn som blir utsatt for grusomme overgrep." Beskrivelsenes dramatiske preg bidrar til en oppfatning av pedofile som mennesker som nyter barns smerte heller enn barns kropp og seksualitet.

I følge Taylor og Quayle (2003) er det vanlig for individer som benytter seg av barneporno, å rapportere en preferanse for materiale der barna smiler eller synes å ha det bra (s. 16). Dette er ikke i overensstemmelse med bildet denne artikkelen tegner av en "global pedofililiga" som deler bilder der barn blir utsatt for "grusomme overgrep." Journalisten presiserer ikke hvorvidt artikkelen omhandler mennesker hvis seksuelle preferanse skiller seg nevneverdig ut fra en klinisk beskrivelse av pedofili.

Artikkelnummer 71 (dekker også 103)

"Interpol legger ut bilde av pedofil", NTBtekst, 08.10.2007

Artikkelen forteller at Interpol for første gang etterlyser en overgriper med bilde, men bruker i overskriften ordet 'pedofil' framfor 'overgriper'. I brødteksten brukes adjektivet 'pedofil' som tilleggsopplysning om overgriper; *"For første gang går Interpol ut med bilde av en pedofil mann som skal ha misbrukt barn i årevis."* Mannen det er snakk om, misbruker en rekke unge gutter og kan sannsynligvis diagnostiseres som pedofil. Benevnelsen kan dermed sies å være relevant for saken og en korrekt implisert forutsetning.

"Vi har grunn til å tro at han reiser verden rundt for å misbruke sårbare barn" Generalsekretær i Interpol beskriver med denne setningen mannens intensjoner som mer sadistiske enn hva en pedofilidiagnose skulle tilsi (s. 10). Man kan innvende at mange overgripere synes å velge seg utsatte barn, for eksempel barn med dårlig selvtillit (s. 31). Imidlertid kan formuleringen fra Interpol signalisere at mannen har et overlatt ønske om å misbruke allerede sårbare barn. Siden artikkelen aldri formidler et skille mellom denne mannen og andre pedofile, vil leseren kunne generalisere en slik oppfatning til å gjelde alle som misbruker barn eller kalles pedofile. En mindre ladet speiling av sakens antatte natur kunne for eksempel være *"(...) reiser verden rundt for å misbruke barn."*

"Interpol håper at publikum kan bidra til å få fatt i mannen." Mannen beskrives i artikkelen som et menneske hvis eneste mål med hverdagen er å forgripe seg, og publikum oppfordres til å hjelpe Interpol med "å få fatt i mannen." På den ene siden er dette en legitim beskrivelse av en etterlysningsprosess. På den andre side kan en slik ordlyd gi inntrykk av at dette er en mann uten andre følelser, interesser eller egenskaper enn de som definerer ham som overgriper.

Framstillingen av pedofili som ekvivalent med overgrepssatferd kan ikke sies å være i overensstemmelse med den faglige diskurs. Operasjonaliseringen av pedofili legger ikke overgrepssatferd til grunn som nødvendig premiss (s. 10).

Artikkelnummer 72 (dekker også 13, 78, 101)_

”Giske rystet over sogneprest”, NTB, 20.06.07

”Oppbrakte politikere” går i denne artikkelen ut mot en sogneprest som har nektet to homofile menn å være faddere for et dåpsbarn. Presten uttalte blant annet at hvis homofile skulle ha retten til å være faddere, ville også de pedofile kreve det. I de av artiklene i mitt opprinnelige materiale som omhandler denne saken, er det ikke at to faddere ble diskriminert på bakgrunn av seksuell legning, som vies størst oppmerksomhet, men at de ble sammenliknet med pedofile.

Inger S. Enger (Sp) mener *”sammenlikningen er så uakseptabel, grov og skremmende at biskop Solveig Fiske i Hamar bør opprette tilsynssak mot presten.”* Ine Marie Eriksen Søreide (H) uttaler *”(...) Menneskesynet til denne presten er helt forferdelig. Jeg har aldri tidligere hørt noen trekke en parallell mellom homofili og pedofili.”* Den moralske indignasjonen disse utsagnene bærer preg av, kan være et resultat av overkompensert aksept av homofili. Like fullt signaliserer de et syn på pedofile mennesker som avskydde kriminelle i en grad som gjør enhver sammenlikning med dem til en grov beskyldning.

I følge artikkelen ”innrømmer” sognepresten at han ofte snakker om pedofili og homofili i samme ordlag: *”Ja, jeg gjør det for å få folk til å tenke. Jeg har truffet pedofile, og de opplever det meste av samfunnets fordømmelse. Hvordan må ikke de ha det? (...).”* De mange som har fått uttale seg, blir imidlertid ikke konfrontert med dette utsagnet, noe det kunne vært naturlig å gjøre hvis målet med artikkelen var en balansert framstilling av hendelser knyttet til en kontroversiell sogneprest.

”En sammenlikning mellom pedofili og homofili er selvsagt helt uakseptabelt. Pedofili handler om kriminelt overgrep mot barn. Homofili handler om kjærighet mellom voksne mennesker, sier Fiske.” Biskopen definerer her pedofil seksualitet som kriminalitet per definisjon, hvilket verken er klinisk eller juridisk korrekt.

Artikkelnummer 76

”Storbritannia vil registrere pedofiles e-postadresser”, NTB, 06.02.07

Artikkelen beskriver John Reids forslag om å registrere e-postadressene til alle personer ”dømt for pedofili”, men uten at etiske, juridiske eller praktiske sider ved dette diskuteres. Det gjøres heller ingen forsøk på rettfærdiggjøring av inngripen i privatlivet til mennesker som har sonet sin dom.

”Storbritannias innenriksminister John Reid vil registrere e-postadressene til personer som er dømt for pedofili.” Billedteksten setter som premiss at pedofili i seg selv er en forbrytelse og noe du kan dømmes for, eventuelt at pedofili overlapper med overgrepssatferd i så stor grad at det ikke er hensiktsmessig å trekke en språklig skillelinje mellom de to begrepene. Både ICD-10 og DSM-IV åpner for en pedofili uten tilhørende overgrepssatferd. Pedofili er i seg selv ingen forbrytelse, og dermed ikke noe du kan være dømt for.

Artikkelnummer 79 (dekker også 87, 91)

”-Voksne må lære mer om barns nettvaner”, Stavanger Aftenblad, 29.05.07

Artikkelen handler på samme tid om en politisak i Stavanger og Agder og generelle råd fra Redd Barna om foreldres rolle i barnas bruk av internett. Verken rådene fra Redd Barna eller informasjon om saken i Stavanger og Agder formidles på måter som forklarer hendelsesforløp, sentral tematikk eller relevante assosiasjoner mellom de to sakene.

”Redd Barna mener voksne må bli mer aktive for å hindre seksuelt misbruk av barn via internett.” Det redegjøres ikke i artikkelen for betydningen av ”misbruk via internett”, noe som kan forringe mulighetene for et nyansert forhold til pedofili, barns seksualitet og seksuelle overgrep.

”Politiet i Stavanger og Agder har sammen med Kripos avdekket det som kan være et pedofilt nettverk styrt av en 32-åring fra Rogaland. Politiet frykter at over 100 jenter er misbrukt.” Utsagn som framstiller ”seksuelt misbruk” som et tema uten behov for klargjøring, kan gi inntrykk av pedofile som ubetinget farlige. Bare i Stavanger og Agder har politiet mistanke om at over hundre jenter kan være seksuelt misbrukt via internettet, og leseren får aldri forklart hva ”seksuelt misbruk” innebærer for denne aktuelle saken. En slik manglende redegjørelse for begrepsbruk kan også bidra til en oppfatning av unge menneskers seksualitet som så sårbar at det er et åpent spørsmål hva som er et seksuelt overgrep, og, i forlengelsen av dette, hva som kan kalles ‘pedofili.’

”En mann (32) fra Rogaland regnes som hovedmannen i et pedofilt nettverk med forgreininger til flere politidistrikt, og kanskje også utlandet.” Setningen legger implisitt til grunn en antakelse om eksistensen av ”pedofile nettverk” med ”hovedmenn” og ”forgreininger”, noe som gir assosiasjoner til organiserte, kriminelle nettverk, uten at framstillingen av saken for øvrig gir dekning for dette. Siden artikkelen handler om kriminalitet begått over internett, er ’forgreininger’ et svært kunstig ordvalg ved beskrivelser av kontakt på tvers av byråkratiske skillelinjer som politidistrikter og landegrenser. Hvis journalistens ønske handler om å formidle at flere politidistrikter berøres av denne aktuelle saken, ville det naturlige være et fokus på politiet heller enn det såkalte ”nettverket”. Politidistrikter er ikke skillelinjer det er vanlig å operere med på internett.

”- Dette handler om at enkelte barn gjør ting som setter dem i fare, og det må de voksne beskytte dem mot, sier Elizabeth Skogrand, spesialrådgiver i Redd Barna.” Skogrand synes først og fremst å uttale seg om kontaktovergrep som en følge av møte mellom et barn og en overgriper. Uttalelsene hennes settes imidlertid som generelt rammeverk for artikkelens andre sak; Straffesaken i Stavanger og Agder.

Artikkelnummer 98

”Politiet frykter COPYCAT”, VG, 08.02.07

Gjennom de konkrete beskrivelsene i teksten kommer det fram at tre gutter har løpt fra en mann som har spurt om de kan finne mynter i lommene hans. Politiet frykter at dette kan være en seksualforbryter inspirert av den såkalte ”Lommemannen”⁷. De mange dramatiske ordvalgene journalisten har gjort underveis, tegner imidlertid et annet bilde enn det de konkrete beskrivelsene reflekterer; *”På denne gangstien la de tre småguttene vettskremt på sprang etter at de skal ha blitt forsøkt antastet av en ukjent sex-forbryter. Politiet frykter nå at den beryktede ”Lommemannen” kopieres av andre pedofile overgrepsmenn.”* Ord som ‘vettskremt’ og ‘berytet’ skaper inntrykk av et grovt overgrepsforsøk som av natur er skremmende nok til at barna legger på sprang.

Det virker sannsynlig at det som har skjedd, i seg selv ikke ville skremt barna med mindre de fra før var blitt advart mot ”Lommemannen”; *”Da den ukjente mannen i 30-årene ba småguttene om å lete etter mynter i lommen hans, flyktet de fra stedet med gjerningsmannen bak seg.”* Fordi guttene løp, ble et overgrep antakelig avverget. Samtidig er

⁷ ”Lommemannen-saken” eksploderte i norsk offentlig diskurs i løpet av 2008. I grove trekk handler saken om en overgriper hvis hovedmetodikk har vært å klippe hull i lommene sine for så å lure barn til å berøre mannens kjønnsorgan. Mediadekningen har båret preg av et høyt antall involverte barn. ”Lommemannen” er også tiltalt for et mindre antall tilfeller av grovere overgrep.

det grunn til å tro at de sterke følelsene situasjonen skapte i guttene, ikke var resultatet av at en fremmed mann ba dem ta i lommene sine, men at noe de var blitt fortalt om som farlig, plutselig skjedde i virkeligheten. Deres redsel speiler sannsynligvis alvoret i foreldrenes stemme mer enn den faktiske trusselen i situasjonen. Artikkelen framstiller imidlertid deres frykt som et mål på grovheten i overgrepforsøket.

”Etter om lag 250 meter klarte de å riste av seg overgrepsmannen ved Jessheim dyreklinikk”. Dramatiske ordlag som at tre ”smågutter” klarer å ”riste av seg overgrepsmannen”, tegner bildet av en skruppelløs gjerningsmann som vil gjøre alt for å få tak i tre små gutter, men som blir utklasset og må gi tapt. At tre ti år gamle gutter selv rapporterer å ha ”klart å riste av seg” en mann som løp etter dem, *kan* reflektere virkelige begivenheter, men kan også være deres fortelling om når de så seg tilbake og ikke lenger kunne se mannen. Det kan synes unyansert at journalisten beskriver guttenes forklaring som objektiv sannhet, spesielt med tanke på inntrykket dette gir av den pedofile som en person hvis seksualdrift må stilles for enhver pris.

De tre ti år gamle guttene blir beskrevet som ”vettskremte smågutter”, hvilket ikke er direkte misvisende, men samtidig kanskje noe mer dramatisk enn alderen og situasjonen skulle tilsi. Barna er få år unna puberteten, og de løper vekk fra en mann som verken har truet med vold eller brukte fysisk makt, men spurt dem om å finne mynter i lommene hans. Det handler ikke om barn i førskolealder som har rømt fra en drapsmann med synlig våpen, som journalistens språkdrakt synes å tilsi. Avstanden mellom de dramatiske ordvalgene og sakens alvorlighetsgrad kan gi inntrykk av at pedofile individer er ubetinget farlige.

”Politiet kjenner eksempelvis ikke til andre saker hvor ”Lommemannen” har løpt etter potensielle barneofre for å fullbyrde et overgrep.” Da hele artikkelen handler om pedofile menn og overgrep mot barn, er det et unødvendig, men dramaturgisk sterkt, grep å omtale barna som ‘potensielle barneofre.’ Igjen framstilles den voksne som svært farlig, og det mulige overgrepet, som ville vært at tre gutter ufrivillig var nær en manns kjønnsorgan, blir omtalt i ordlag man forbinder med voldtekt (‘fullbyrde et overgrep’). Dette kan etterlate leseren med et inntrykk av at alle overgrep er grove overgrep, eller at pedofile overgripere ikke på eget initiativ vil stoppe ved milde overgrep, selv når det ikke er grunn til å tro de har planlagt mer alvorlig seksuell kontakt enn kortvarig fysisk berøring. Førstnevnte inntrykk, at alle overgrep er grove overgrep, kan påvirke leserens inntrykk av barns seksualitet. Tanken om at pedofile aldri stopper ved kortvarig fysisk berøring, kan påvirke leserens inntrykk av overgripere generelt og pedofile overgripere spesielt.

”Her skjedde overgrepet; (...)” At billedteksten forteller om et overgrep når det som har foregått, er at mannen stilte et spørsmål og guttene la på sprang, kan igjen synes påfallende dramatisk. Også dette kan oppfattes som en framstilling av barns seksualitet som så vidt sårbar at kun et ladet spørsmål er å regne som overgrep (i motsetning til ‘overgrepforsøk’ eller ‘upassende tilnærming’).

Artikkelnummer 102

”Farlige forretninger”, Økonomisk rapport, 03.05.07

Reportasjen beskriver Trond Kristoffersens opphold i fengsel etter Finance Credit-saken, og pedofili nevnes kun én gang. Det aktuelle sitatet kan imidlertid si noe om samfunnets syn på pedofiles menneskeverd, som speilet i det sosiale hierarki innad i en gruppe innsatte kriminelle; *”Men [Trond Kristoffersen] lar det skinne gjennom at det lønner seg å holde seg inne med de store og sterke, og å avsky de pedofile hvis man skal unngå et besøk i ”kjøttavdelingen” – som er navnet på fengselets legekontor, (...)”*.

Denne framstillingen av pedofiles rolle i et fengselssamfunn synes å være i overensstemmelse med fagfeltets presentasjon av pedofiles status i samfunnet (Okami, 2002; Seligman et al., 2001). Hudson og Ward (2000) nevner spesifikt den lave status overgripere får i et fengselshierarki.

Analyse og drøfting av samsvar/mangel på samsvar om pedofili i den faglige og den offentlige diskurs

En sammenlikning av den faglige og offentlige diskurs har, som vist i innholdsanalysen, avdekket en til tider betydelig diskrepans. Følgende vil være en samlet redegjørelse for de funn som er gjort. Implikasjonene av manglende samsvar mellom faglitteratur og massemedia diskuteres i lys av faglitteraturanalysen og innholdsanalysen av media. Der kommentarer om den offentlige diskurs kan illustreres ved allerede gjennomgåtte medieartikler, vil artikkelnummer anføres i parentes. Referanser til litteraturanalysen vil oppgis med henvisning til sidetall.

Kapittelet vil struktureres langs oppgavens fem undertemaer, dette fordi litteraturanalyse og innholdsanalyse begge har vært gjort innenfor rammene disse setter. De fem undertemaene må nødvendigvis være kunstige skillelinjer i en kompleks tematikk som pedofili. Imidlertid er struktureringen av funn og diskusjon av mindre betydning, og bør sees som et praktisk verktøy i en sammensatt analyseprosess.

1.0 Hva er pedofili?

I all hovedsak kan pedofili beskrives som en seksuell tiltrekning til prepubertale barn (Schmidt, 2002; Langfeldt, 2003). Av de tjuefire gjennomgåtte avisartiklene, er det bare to som bruker pedofilibegrepet fullstendig urelatert til en slik seksuell orientering. Det er derfor naturlig å anta en viss grunnleggende enighet mellom journalister, fagfolk og det allmenne, norske publikum: Pedofili handler om et seksuelt tenningsmønster som i større eller mindre grad involverer barn⁸.

Enigheten synes imidlertid å slutte der, idet media tar skrittet videre og inkluderer sadisme (8, 24) og drap (8, 28). Pedofili beskrives som forbundet med et så gjennomgripende fravær av impulskontroll at tiltrekning til barn i konsekvens blir ensbetydende med både overgrepssatferd (28, 72) og en generell tendens til seksualisert kriminalitet (24). Flere artikler framstiller pedofili som en forbrytelse i seg selv (1, 71). Enkelte journalister impliserer at overgrep oppleves som en større belastning for barnet om overgriper har en pedofil seksualitet (26). Det ser ikke ut til å være annen gjenklang for dette i faglitteraturen enn Hughes' allerede

⁸ Det må understrekes at skillet mellom prepubertale og kjønnsmodne barn først og fremst opptrer i fagdiskursen.

problematiserte oppsummering om sosiopati blant pedofile (s. 34). Konsensus tilsier at overgrep begått av en pedofil gjerningsmann sjelden innbefatter voldtekt eller eksplisitt vold (s. 26), i motsetning til blant annet incestuøse overgrep (Langfeldt, 2003).

Blakar (2006) understreker at man sjelden er seg implisitte premisser bevisst, da disse deles av alle som deltar i kommunikasjonen. De sadistiske og kyniske egenskapene den offentlige diskurs nærmest gjennomført tillegges pedofili, formidles oftest i form av *fri informasjon* (jfr. Henry, 1971), og kan i følge en slik tankegang regnes som uttrykk for en usagt forestilling felles for journalister og publikum. Vanskeligere er det å si noe om den innvirkningen slike implisitte budskap har på lesere som kjenner seg igjen i den nevnte, grunnleggende definisjonen av pedofili. En utbredt og stadfestet oppfatning i samfunnet kan innebære at pedofile møter tilnærmet like representasjoner av pedofili i alle sjikt av sitt sosiale miljø.

Et gjennomgående funn i artikkelanalysene er tendensen til å beskrive pedofili som ekvivalent med overgrepsatferd (28, 42, 45, 72). Det formidles også at mennesker med et pedofilt tenningsmønster i unormalt liten grad har evnen til å kontrollere egen seksualitet (42, 45). Mihailides et al. (2004) postulerer muligheten for at overgripere preges av underliggende forestillinger om ukontrollert seksualitet, som blant annet bidrar til ansvarsfraskrivelse og redusert kognitiv dissonans i overgrepssituasjonen. Via kongruente og inkongruente betingelser fant de støtte for dette. Overgripere viste i større grad enn både kriminelle og lovlydige kontroller implisitte assosiasjoner som støttet to av tre a priori teorier: At overgripere ser på barn som seksuelle vesener, og at de tenker på seksualitet som noe de ikke kan kontrollere.

Mihailides et al. (2004) perspektiv åpner for at medias underliggende budskap om uhåndterbar seksualdrift i ytterste konsekvens støtter oppunder eventuell overgrepsatferd hos pedofile lesere. Ytterligere støtte for denne tanken kan hentes hos Mossige (1997, s. 38): ”Hvis en person som tidligere har begått seksuelle overgrep mot barn, kjenner en sterk trang og innskytelse til å handle seksuelt, kan han for eksempel tolke dette som et uttrykk for indre krefter i ham selv, krefter som han opplever på en slik måte at han ikke har kontroll over dem. Disse tolkningene kan bidra til at sjansen øker for han kommer til å utføre nye overgrep.”

2.0 Årsakssammenhenger

Spørsmålet om pedofiliens etiologi blir ikke behandlet i en eneste av medieartiklene, til tross for en vesentlig dekning i den vitenskapelige diskurs.

3.0 Møtet mellom den pedofile og barnet

Schmidt (2002) skiller mellom to diskurser innenfor debatten om seksuelle overgrep mot barn. Om den ene, diskursen om overgriperen (*the child molester discourse*), skriver han: “It is blunt, highly emotional, overgeneralized, full of prejudices – you find it in the boulevard press but not only there.” (Schmidt, 2002, s. 473)

Seksuelle overgrep mot barn er et sammensatt fenomen (Ward, 2003) og en følsom tematikk. Behovet for en nyansert tilnærming må balanseres opp mot frykten for å oppmuntre til overgrep, forsterke kognitive forvrengninger eller støte barn og voksne som har opplevd seksuelt misbruk. De politiske og sosiale følgene av kontroversielle formuleringer kan synes så store at polarisering blir en naturlig, om ikke nødvendig, konsekvens.

Møtet mellom den pedofile ikke-overgriper og barnet diskuteres verken i den faglige eller offentlige diskurs. Den offentlige diskurs preges som nevnt av en grunnleggende oppfatning av pedofili som ensbetydende med overgrepsatferd, en holdning som i stor grad utelukker et slikt møte. Enkelte fagpersoner understreker sin respekt for pedofile individer som ikke forgriper seg (Schmidt, 2002; Moser, 2002). Utover dette er pedofili uten tilhørende overgrepsatferd et lite belyst tema.

3.1 Den pedofile overgriper

En situasjon der et voksent menneske forgriper seg på et barn, involverer to mennesker som verken deler alder eller seksualitet, og det er ingen direkte sammenheng mellom barnets opplevelse og overgriperens intensjoner. Ideelt sett bør media ta høyde for dette, samt være bevisst de store variasjonene innad i populasjonen av overgripere (s. 22). Samsvaret mellom medias dekning av seksuelle overgrep mot barn og fagfeltets nyanserte beskrivelser av en vanskelig problematikk synes imidlertid å være ikke-eksisterende. Av de hundre og tre artiklene i oversiktsanalysen åpner ingen for en situasjon med dobbelt tap, der både den pedofile overgriper og barnet lider.⁹ Ei heller tematiseres kognitive forvrengninger eller muligheten for at overgriper kan ønske barnet godt.

⁹ I 2008 hadde norsk media i kjølvannet av ”Lommemannen”-saken en periode med noe mer fokus på pedofile overgriperes perspektiv. Denne effekten kan imidlertid ha vært et tidsmessig avgrenset fenomen. Gjennom høsten 2008 synes ikke medias dekning av pedofili og seksuelle overgrep å skille seg nevneverdig fra den i 2007.

3.2 Det seksuelle overgrep

Til tross for diskusjon rundt mekanismene involvert i senvirkninger av seksuelt misbruk av barn, må det sies å være konsensus om en sammenheng mellom ettervirkninger og overgrepens natur (s. 27). Utviklingen av kliniske symptomer påvirkes av faktorer som varighet og omfang (Lussier et al., 2005), alvorlighetsgrad, barnets alder og omverdens reaksjoner ved en eventuell avsløring (Langfeldt, 2003). Denne kompleksiteten kan ikke sies å være ivaretatt av den offentlige diskurs. Samtlige seksuelle overgrep omtales som like dramatiske, uavhengig av hvorvidt det finnes vesentlige likhetstrekk mellom sakene.

At tre gutter får et spørsmål om å finne mynter i en manns lomme (98), beskrives som like alvorlig som at to jenter voldtas av sin far (8). ”Alle pedofile overgrep” (28) brukes uten nærmere forklaring, og ”seksuelt misbruk over internett” forblir udefinert i en artikkel som handler om hvordan foreldre kan beskytte sine barn mot overgrep(79).

Blakar (2006) peker på at avsender ikke nødvendigvis er seg bevisst de språklige virkemidler som blir brukt. Samtidig er uoppmerksom journalistikk en utilstrekkelig forklaring i de mest påfallende tilfellene av språklige grep (se for eksempel artikkel 98). Det kan synes å skje noe i overgangen mellom manglende kunnskap om seksuelle overgrep og ønsket om å skape en interessant medieartikkel.

Empiri tilsier at pedofile overgripere på gruppenivå viser genuine problemer med å forstå innvirkningen seksuelt misbruk kan ha på et barn (s. 33). Det er vanskelig å vite hvordan dette interagerer med medias utjevning av skillet mellom milde og grove overgrep. Kanskje blir potensielle overgripere skremt av forestillingen om alle seksuelle overgrep som tilnærmet livsfarlige (jfr. artikkel 8, 28, 98). Fernandez et al. (1999) tolker imidlertid sine funn (se s. 33) som en indikasjon på at lav empati for overgrepsofre kan fungere som beskyttelse mot kognitiv dissonans skapt av konflikt mellom overgrepsatferd og en generelt høy empati for andre mennesker. Hvis dette stemmer, kan uforholdsmessig dramatiske beskrivelser i media bidra til at overgripere som kun har begått milde overgrep (jfr. artikkel 98), distanserer seg fra konsekvensene av sine handlinger som beskyttelse mot en langt større kognitiv dissonans enn det er reelt grunnlag for.

3.3 Barnet

Framstillinger som visker ut skillelinjer mellom milde og grove overgrep (79, 98), vil sannsynligvis virke inn på de forestillinger samfunnet gjør seg om barn og unges seksualitet. Foreldres ønske om å beskytte sine barn må antas å gjøre dem spesielt sårbare for den potensielle påvirkningen som ligger i skremmende beskrivelser av vagt definerte

overgrepshandlinger ("grusomme overgrep", "misbrukt", "barneofre"). Det er vanskelig å se hvordan en overestimering av sjansene for ekstrarfamiliære overgrep skal kunne bidra konstruktivt til beskyttelsen og oppdragelsen av barn.

Det er vitenskapelig konsensus om at barn kan ta alvorlig skade av seksuelt misbruk (Hudson & Ward, 2000; Schmidt, 2002), men også om at det ikke er grunn til å tro alle barn opplever senvirkninger eller reagerer likt på seksuelle overgrep (Fazekas, 2002). Selv om barn sjelden er en uttalt målgruppe for norske aviser, påvirkes de indirekte av representasjoner og forestillinger i den offentlige diskurs, både som en del av samfunnet og som underlagt sine foreldres ansvar. Hvis enhver seksuell tilnærming voksne måtte gjøre mot barn, vekker voldsom harme og frykt hos foreldrene, kan det antakelig virke inn på barnets forhold til seksualitet og kropp. Berlin (2002) åpner for det destruktive i at barn etter overgrep de ellers ikke ville tatt nevneverdig skade av, behandles som "ødelagte" (*damaged goods*). Denne debatten ble til en viss grad reist i Norge i 2008, da advokat Staff framsatte en stilisert variant av Berlins (2002) spørsmål. Mediadekningen som fulgte Staffs utspill, førte imidlertid ikke til en diskusjon av hvilken innvirkning voksnes holdning til pedofili og overgrep kan ha på barns utvikling.

4.0 Samfunnet og den pedofile

Hudson og Ward (2000) beskriver seksuelt misbruk som et problem preget av høye tilbakefallsrater og alvorlige konsekvenser for ofre, deres familier og samfunnet for øvrig. Denne oppfatningen gjenspeiles i den offentlige diskurs. Hudson og Ward (2000) peker videre på det de ser som et åpenbart behov for effektiv behandling og relevant forskning. Her deler de ikke lenger fokus med media, som i all hovedsak formidler bekymringer om at overgripere har for stor bevegelsesfrihet eller ikke dømmes tilstrekkelig strengt. Behandling og forebygging av seksuelt misbruk er svært sjelden tematisert i det opprinnelige artikkelutvalget (oversiktsanalysen), hvilket virker påfallende, så lenge pedofili og misbruk av barn for øvrig omtales som et alvorlig samfunnsproblem. Et relevant spørsmål blir derfor om forklaringen kan ligge i Wards (2007) tidligere nevnte observasjon: At behandling og rehabilitering av overgripere er et tema som vekker harme i befolkningen.

4.1 Samfunnets forhold til pedofili

Ericksen (2002) kommenterer at det er sosialt problematisk selv for akademikere å omtale pedofili uten å tilføye demonstrativ forferdelse (s.). Seligman et al. (2001) bruker ord som ”pedofile tildeles et eget helvete”, og mener samfunnet utviser en særskilt harme og forakt overfor voksne som har seksuell kontakt med barn. Okami (2002) mener hatet er så sterkt at man til evig tid vil finne grunner til å holde det ved like. I den vitenskapelige diskurs påpekes det jevnlig av pedofile i vår kultur er gjenstand for den dypeste forakt (Bullough, 2002; Krueger & Kaplan, 2002).

Deres observasjoner om samfunnets avsky reflekteres også i norsk offentlig diskurs. Det stilles ikke spørsmål ved utsagn som håner pedofiles menneskerettigheter (4). Forslag om henrettelser av amerikanske pedofile etter et føre-var-prinsipp problematiseres aldri (28). Ulf Hammern, som selv opplevde forakt og fordømmelse da man mente han hadde misbrukt en rekke barn, er overrasket over at det ”kan ha gått en pedofil løs i Bjugn” (30). En muntlig sammenlikning av homofiles og pedofiles rett til å være faddere blir av politikere kalt ”uakseptabel, grov og skremmende” og tilskrevet ”et forferdelig menneskesyn” (72).

Med utgangspunkt i en antakelse om at pedofili ikke er resultatet av et overlagt valg (s. 13), kan det virke naturlig å omtale menneskene det gjelder, med en viss grad av ydmykhet overfor situasjon de er i. At politikere, som representanter for staten, og en biskop, som representant for kirken, kun henviser til pedofili som et uakseptabelt referansepunkt, må antas å speile en grunnleggende forakt (72). Den aktuelle sognepresten påpeker hvilken belastningen det må kunne innebære å være gjenstand for en slik avsky, men journalisten beskriver utsagnet som en del av prestens ”innrømmelse”. Ingen representanter for samfunn eller kirke konfronteres med et perspektiv som rommer også pedofiles sårbarhet og menneskeverd.

Det kan være vanskelig å forstå et slikt tilsynelatende unisont hat mot en gruppe mennesker som ufrivillig har utviklet en seksualitet hvis realisering er forbudt og eksistens er fordømt (Berlin, 2002; Krueger & Kaplan, 2002). Et naturlig spørsmål vil være hva som hindrer en noe mer nyansert tilnærming til pedofili. Kanskje illustrerer Okami (2002, s. 492) et svar på dette i sin kommentar: ”I have observed that when you write about pedophilia you must condemn it explicitly to be taken seriously and not be suspected of being a pedophile yourself.”

4.2 Mulige implikasjoner av samfunnets holdninger

Elliot et al. (1995) funn indikerer blant annet at et flertall av voksne som forgriper seg på barn, ikke lenger vil begå overgrep hvis de opplever adekvat mestring av sosiale situasjoner med jevnaldrende. Det er rimelig å anta at medias implisitte premisser om pedofili som uønsket i alle samfunnssjikt, vanskeliggjør reintegrering i samfunnet etter en overgrepssdom. En opplevelse av å være forhatt reduserer sannsynligvis motivasjonen til å ta kontakt med omverden for hjelp og støtte. Media unngår denne problemstilling ved at forebyggings- og behandlingsaspektet ved pedofili sjelden får plass i den offentlige diskurs.

Sosial avvisning antas å ha følelsesmessige konsekvenser som tristhet, ensomhet, hjelpeløshet, fortvilelse og depresjon (Buckley, Winkel & Leary, 2003; Twenge, Catanese, & Baumeister, 2002). Ward og Beech (2006) postulerer i sin omfattende teori (ITSO) at sosial isolasjon forsterker overgrepssatferd via mekanismer som inadekvat emosjonsregulering og manglende sosial støtte. En forlengelse av denne tanken impliserer at vi som samfunn øker overgrepsfaren ved strategier som innebærer utstøtning og kollektiv forakt.

Ungdom representerer en potensielt stor lesergruppe for en rekke aviser. En framstilling av pedofili som gjenstand for dyp forakt og sosial fordømming kan angå undergrupper av unge lesere på vidt ulike måter. Mest interessant i denne sammenheng er de som identifiserer seg med den pedofile heller enn barnet i medias gjengivelser av seksuelle overgrep. Pedofili utkrystalliserer seg gjerne i tenårene (Langfeldt, 2003; Gaither, 2002; Mendez et al., 2000; Elliot et al., 1995). Flere forskere hevder at pedofiles kognitive forvrengninger vil styrkes etter et overgrep for å kompensere for eventuell skyldfølelse og frykt for å ha skadet barnet (Mann et al., 2006; Mihailides et al., 2004). En naturlig følge av dette vil være at behandling av pedofili og forebygging av overgrep blir vanskeligere jo flere overgrep den pedofile har begått. Dette impliserer at unge pedofile representerer et potensiale for endring og lavere overgrepsrater, avhengig av kontakt mellom de unge og hjelpeapparatet.

Det er vanskelig å se hvordan framstillinger av pedofili som grunnlag for sosial utstøtning bidrar til en slik utvikling. I diskursen rundt seksuelt misbruk visker media i stor grad ut skillelinjer det ellers er vanlig å trekke mellom ulike alderstrinn: Ungdom som utsettes for seksuelt misbruk, beskrives som sårbare med formuleringer til forveksling like de som brukes om yngre barn. Tilsvarende beskrivelser av unge pedofile forekommer ikke i den generelle mediadekningen, noe som antakelig kan forklares med manglende innsikt og kunnskap. Vitenskapelige arbeider om pedofili og overgrep har imidlertid stort fokus på

denne aldersgruppen, og det kan synes påfallende at en slik kunnskap ikke har fått fotfeste i den offentlige diskurs.

5.0 Den pedofile som menneske

Heterogeniteten i overgrepspopulasjonen er stor (s. 22). Visse trekk og egenskaper opptrer likevel hyppigere enn andre også i denne gruppen mennesker. Dette er variabler som av praktiske og etiske hensyn er vanskelig tilgjengelig for forskning (Seto, 2004), og media vil være avhengig av den vitenskapelige diskurs som grunnlag for eventuelle oppsummeringer rundt den pedofile som menneske.

En utbredt oppfatning på fagfeltet handler om den pedofile som umoden, sosialt lite kompetent og usikker på seg selv i sosiale situasjoner (Mossige, 1997; Lussier et al., 2005; Hudson & Ward, 2000; Langfeldt, 2003; Segal & Marshall, 1985). Avvikende seksualitet knyttes ofte til skamfølelse (Langfeldt, 2003), og pedofili er assosiert med psykopatologi som angst og personlighetsforstyrrelser, med tvangspreget personlighetsforstyrrelse som særlig framtreddende (s. 36). Av dette er det kun økt prevalens av personlighetsforstyrrelser som videreformidles i den offentlige diskurs, da med vekt på dyssosial, ikke tvangspreget, personlighet (1, 8, 24, 28). Den pedofile over griper blir generelt framstilt som en mann hvis seksualitet riktig nok vanskelig kan kontrolleres, men samtidig som et menneske med egen lyst som første eller eneste prioritet (30, 71, 98).

Pedofili forbindes ikke i den offentlige diskurs med sosial utilstrekkelighet. Et gjennomgående funn i medieanalysen er udokumenterte skildringer av pedofile "ligaer". Liga er ikke et ord det finnes en allmenn enighet om hva innebærer, og med unntak av pedofili og narkotika synes det ikke å være en vanlig betegnelse på grupper av kriminelle med mindre spesielle egenskaper ved gruppen kvalifiserer til særskilt omtale. Der fagfeltet beskriver den pedofile som ensom og sosialt inadekvat (s. 67), formidler media historier om utallige grundig organiserte pedofile ligaer, med bakmenn, hovedmenn og forgreininger (47, 79). Ei heller forestillinger om grupper av pedofile mennesker som i samfunnets undergrunn er kontinuerlig på søken etter barn å misbruke (1), har forankring i den faglige litteraturen.

Forklaringen på et så omfattende brudd mellom vitenskap og nyhetsformidling, ligger ikke nødvendigvis i feilaktig framstilling i media. Muligheten er der for at politi og påtalemyndigheter i sin hverdag ser utbredte sider ved pedofili det er vanskelig å oppdage under forskning eller klinisk arbeid. Det kan imidlertid synes som media reflekterer politiets teorier om omfattende, organiserte nettverk av pedofile, heller enn å beskrive en dokumentert

virkelighet. Dette impliserer ikke at teoriene er i konflikt med en objektiv sannhet, men at de på nåværende tidspunkt ikke er belagt med de nødvendige empiriske undersøkelser.

I følge den vitenskapelige diskurs er den ”klassiske pedofile” drevet av et ønske om gjensidighet i sin relasjon med barn (s. 26). Beskrivelsene av pedofil seksualitet inkluderer kjærighet til barn, omtanke, forestillinger om gjensidig utbytte av seksuelle relasjoner, en seksualdrift samfunnet ikke har plass til, og kognitive mønstre som forsøker å dempe konflikten mellom seksuelle impulser og omsorg for barn (se litteraturgjennomgang). Overgripere som bryr seg lite om hvordan barnet har det, omtales som en undergruppe (Langfeldt, 2003). Medias representasjoner av pedofili gjenspeiler utelukkende nevnte undergruppe. Pedofile overgripere omtales i ordlag som lettest forbindes med overlagt antisosialitet (1, 28, 71, 98).

Blakar (2006) beskriver vekselvirkningen i at man på samme tid oppsøker og genererer premissene for kommunikasjonen. At medias framstilling av pedofili og overgrep varierer lite på tvers av aviser, kan tas til inntekt for en slik tanke.

I lys av dette reises imidlertid spørsmålet om medias motivasjon for opprettholdelsen av framstillinger som virker fullstendig løsrevet fra den vitenskapelig baserte kunnskap man i dag innehar om pedofili og overgrep mot barn. Pedofili er et komplekst, psykologisk fenomen. Mediadekningens manglende forankring i tilgjengelig forskningslitteratur synes derfor påfallende.

Implikasjoner av medias framstillinger

En utbredt oppfatning om årsaken til kognitive forvrengninger er at de kan tjene som den pedofiles forsvar mot samfunnets fordømming og egen skam (se blant annet Mann et al., 2006; Mossige, 1997; Mihailides et al., 2004). Empiri indikerer økt risiko for grunnleggende feilattribuering ved trusler mot indre representasjoner av selvet. En metaanalyse gjennomført av Campbell og Sedikies (1999) ga støtte til modellen om ”Trusler mot selvet” (*Self-Threat*). Påvirket av en rekke moderatorer korrelerte grad av feilattribuering (SSB, Self-Serving Bias) med trusler mot selvilde (Campbell & Sedikies, 1999). Sagt med andre ord kan faren for devaluering lett forsterke en menneskelig tendens til å beskytte eget selvilde via feilattribuering av ansvar. Medias demonisering av pedofili kan, hvis den viser seg å generere en slik mekanisme, understøtte den implisitte ansvarsfraskrivelsen faglitteraturen allerede beskriver som medvirkende årsak til overgrepsatferd (s. 29).

Dewhurst og Nielsen (1999) ser det som vanskelig for et menneske å skifte identitet fra overgriper til prososial samfunnsborger hvis han hele tiden blir minnet på sine feilskjær og

hva han er i stand til å utrette av destruktivitet. Sett i lys av en slik tankegang kan medias dramatiske framstilling av pedofile individer som kyniske og dyssosiale være svært uheldig ikke bare for pedofile overgripere, men for potensielle ofre for et fortsatt mønster av seksuelt misbruk.

Konklusjon og avsluttende kommentarer

Det må i mitt materiale sies å foreligge en betydelig diskrepans mellom forskningslitteraturen og de gjennomgåtte medieartikler. Større og mer strukturerte studier av et potensielt vesentlig misforhold mellom funn og teorier i faglitteraturen og framstillingen av pedofili i media er nødvendige for eventuelt å slå fast en slik diskrepans.

Påfallende kan det likevel sies å være at både faglitteratur og mediediskurs fokuserer minimalt på implikasjonene av den innvirkning samfunnets holdninger til pedofili kan ha på pedofile individers eventuelle overgrepshatferd. Inngående analyser av et slikt mulig samspill kunne være av stor nytteverdi for samfunnet.

Litteraturliste

- Ainsworth, M. D. S., & Bowlby, J. (1991). An Ethological Approach to Personality Development. *American Psychologist*, 46, 333-341.
- American Psychiatric Association (2000). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition, Text Revision*. Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective.. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147-178.
- Berlin, F. S. (2002). Pedophilia: When Is a Difference a Disorder?. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 479-480.
- Billig, M. (1991). *Ideology and opinions*. London: Sage.
- Billig, M. (1996). *Arguing and thinking. A rhetorical approach to social psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blakar, R. M. (2006). *Språk er makt*. Valdres: Pax.
- Blanchard, R. et al. (2000). Fraternal Birth Order and Sexual Orientation in Pedophiles. *Archives of Sexual Behavior*, 29, 463-478.
- Blanchard, R. et al. (2002). Retrospective Self-Reports of Childhood Accidents Causing Unconsciousness in Phallometrically Diagnosed Pedophiles. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 511-526.
- Blanchard, R. et al. (2003). Self-Reported Head Injuries Before and After Age 13 in Pedophilic and Nonpedophilic Men Referred for Clinical Assessment. *Archives of Sexual Behavior*, 32, 573-581.
- Bogaert, A. F., & Cairney, J. (2004). The Interaction of Birth Order and Parental Age on Sexual Orientation: An Examination in Two Samples. *Journal of Biosocial Science*, 36, 19-37.
- Bogaerts, S., Daalder, A., Vanheule, S., Desmet, M., & Leeuw, F. (2008). Personality Disorders in a Sample of Paraphilic and Nonparaphilic Child Molesters. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 52, 21-30.
- Briere, J., & Runtz, M. (1989). University Males' Sexual Interest in Children: Predicting Potential Indices of "Pedophilia" in a Nonforensic Sample. *Child Abuse & Neglect*, 13, 65-75.
- Buckley, K. E., Winkel, R. E., & Leary, M. R. (2003). Reactions to acceptance and rejection: Effects of level and sequence of relational evaluation. *Journal of Experimental Social Psychology*, 40, 14-28.

- Bullough, V. L. (2002). Pedophilia and Sexual Harassment: Do They Have Similarities?. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 481-482.
- Campbell, K. W., & Sedikides, C. (1999). Self-Threat Magnifies the Self-Serving Bias: A Meta-Analytic Integration. *Review of General Psychology*, 3, 23-43.
- Cortoni, F., & Marshall, W. L. (2001). Sex as a Coping Strategy and its Relationship to Juvenile Sexual History and Intimacy in Sexual Offenders. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 13, 27-43.
- Dallam, S. J., Gleaves, D. H., Benito, A. C., Silberg, J. L., Kraemer, H. C., & Spiegel, D.. (2001). The Effects of Child Sexual Abuse: Comment on Rind, Tromovitch, and Bauserman (1998). *Psychological Bulletin*, 126, 715-733.
- Davis, M. H. (1983). Measuring Individual Differences in Empathy: Evidence for a Multidimensional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44, 113-126.
- De Waal, F. B. M. (1990). Sociosexual Behavior Used for Tension Regulation in All Age and Sex Combinations Among Bonobos. In J. Feierman (Ed.), *Pedophilia: Biosocial dimensions* (pp. 379-393). New York: Springer
- Dewhurst, A. M., & Nielsen, K. M. (1999). A Resiliency-based Approach to Working with Sexual Offenders. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 6, 271-279.
- Dixson, A. F. (2002). Abnormal Erotosexual Preferences in Human Beings: The Nature of Pedophilia. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 482.
- Egidius, H. (2000). *Psykologisk Leksikon*. Oslo: Aschehoug.
- Elliot, M., Browne, K., & Kilcoyne, J. (1995). Child Sexual Abuse Prevention: What Offenders Tell Us. *Child Abuse & Neglect*, 19, 579-594.
- Ericksen, J. A. (2002). Understanding Pedophilia. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 482-483.
- Fazekas, D. (2002). Pedophilia: More Than A Moral Dilemma. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 483-484.
- Fernandez, Y. M., Marshall, W. L., Lightbody, S., & O'Sullivan, C. (1999). The Child Molester Empathy Measure: Description and Examination of its Reliability and Validity. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 11, 17-31.
- Finkelhor, D. (1984). *Child sexual abuse: New theory and research*. New York, NY: The Free Press.
- Flick, U. (2006). *An introduction to qualitative research*. Storbritannia: Sage.

- Friedman, R. C. (2002). Pedophilia: Morality and Psychopathology. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 484-485.
- Gaither, G. A. (2002). Pedophilia as a Sexual Orientation?. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 485-486.
- Gannon, T. A., Ward, T., & Collie, R. (2007). Cognitive distortions in child molesters: Theoretical and research developments over the past two decades. *Aggression and Violent Behavior*, 12, 402-416.
- Gray, N. S., Brown, A. S., MacCulloch, M. J., Smith, J., & Snowden, R. J. (2005). An Implicit Test of the Associations Between Children and Sex in Pedophiles. *Journal of Abnormal Psychology*, 114, 304-308.
- Green, R. (2002a). Is Pedophilia a Mental Disorder?. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 467-471.
- Green, R. (2002b). Rejoinder. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 505-507.
- Haug, F. (2001). Sexual Deregulation or, the Child Abuser as Hero in Neoliberalism. *Feminist Theory*, 2, 55-78.
- Hennessy, M., Walter, J. S., & Vess, J. (2002). An Evaluation of the Empat as a Measure of Victim Empathy With Civilly Committed Sexual Offenders. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 14, 241-251.
- Henry, P. (1971). On processing of language in contexts and referents of message. I Carswell & Rommetveit (red.) *Social contexts of messages*. London: Academic Press.
- Hollin, C. R. (1999). Treatment Programs for Offenders. *International Journal of Law and Psychiatry*, 22, 361-372.
- Houston, J., & Galloway, S. (2008). *Sexual offending and mental health*. London: Academic Press.
- Howells, K., Day, A., & Wright, S. (2004). Affect, Emotions and Sex Offending. *Psychology, Crime & Law*, 10, 179-195.
- Howitt, D. (2002). *Forensic and criminal psychology*. Harlow: Pearson Education.
- Howitt, D., & Sheldon, K. (2006). The role of cognitive distortions in paedophilic offending: Internet and contact offenders compared. *Psychology, Crime & Law*, 13, 469-486.
- Hudson, S. M., & Ward, T. (1997). Intimacy, Loneliness, and Attachment Style in Sexual Offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, 12, 323-339.
- Hudson, S. M., & Ward, T. (2000). Interpersonal Competency in Sex Offenders. *Behavior Modification*, 24, 494-527.

- Hudson, S. M., Ward, T., & McCormack, J. C. (1999). Offense Pathways in Sexual Offenders. *Journal of Interpersonal Violence, 14*, 779-798.
- Hughes, J. R. (2007). Review of Medical Reports on Pedophilia. *Clinical Pediatrics, 46*, 667-682.
- James, W. H. (2005). Two Hypotheses on the Causes of Male Homosexuality and Paedophilia. *Journal of Biosocial Science, 38*, 745-761.
- Kelly, L. (1998). Confronting an atrocity: The Dutroux case. *Trouble and Strife, 36*, 16-22.
- Krueger, R. B., & Kaplan, M. S. (2002). A Favorable View of the DSM-IV Diagnosis of Pedophilia and Empathy for the Pedophile. *Archives of Sexual Behavior, 31*, 486-488.
- Langevin, R. (2002). Yes, Virginia, There Are Real Pedophiles: A Need to Revise and Supervise, Not Eliminate, DSM. *Archives of Sexual Behavior, 31*, 488-489.
- Langfeldt, T. (2003). *Sexologi*. Oslo: Gyldendal.
- Lee, J. K. P., Jackson, H. J., Pattison, P., & Ward, T. (2001). Developmental risk factors for sexual offending. *Child Abuse & Neglect, 26*, 73-92.
- Leo, J. (2002). Apologists for pedophilia. *U.S. News & World Report, 132*, 53.
- Levenson, J. S. (2004). Reliability of Sexually Violent Predator Civil Commitment Criteria in Florida. *Law and Human Behavior, 28*, 357-368.
- Lussier, P., Beauregard, E., Proulx, J., & Nicole, A. (2005). Development Factors Related to Deviant Sexual Preferences in Child Molesters. *Journal of Interpersonal Violence, 20*, 999-1017.
- Maes, M. et al. (2001). Pedophilia is accompanied by increased plasma concentrations of catecholamines, in particular epinephrine. *Psychiatry Research, 103*, 43-49.
- Mann, R., Webster, S., Wakeling, H., & Marshall, W. (2006). The measurement and influence of child sexual abuse supportive beliefs. *Psychology, Crime & Law, 13*, 443-458.
- Marshall, W. L. (2000). Revisiting the use of pornography by sexual offenders: Implications for theory and practice. *The Journal of Sexual Aggression, 6*, 67-77.
- Marshall, W. L. (2006). Diagnostic issues, multiple paraphilias, and comorbid disorders in sexual offenders: Their incidence and treatment. *Aggression and Violent Behavior, 12*, 16-35.
- Marshall, W. L., & Marshall, L. E. (2000). The Origins of Sexual Offending. *Trauma, Violence, & Abuse, 1*, 250-263.

- Marshall, W. L., Hudson, S. M., Jones, R., & Fernandez, Y. M. (1995). Empathy in Sex Offenders. *Clinical Psychology Review, 15*, 99-113.
- McGrath, M., Cann, S., & Konopasky, R. (1998). New Measures of Defensiveness, Empathy, and Cognitive Distortions for Sexual Offenders Against Children. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment, 10*, 25-36.
- Mendez, M. F., Chow, T., Ringman, J., Twitchell, G., & Hinkin, C. H. (2000). Pedophilia and Temporal Lobe Disturbances. *Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences, 12*, 71-76.
- Mihailides, S., Devilly, G. J., & Ward, T. (2004). Implicit Cognitive Distortions and Sexual Offending. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment, 16*, 333-350.
- Miner, M. H. (2002). Pedophilia: A Psychosexual Disorder. *Archives of Sexual Behavior, 31*, 489-490.
- Moser, C. (2002). Are Any of the Paraphilias in DSM Mental Disorders?. *Archives of Sexual Behavior, 31*, 490-491.
- Mossige, S. (1997). *Barneovergriperen*. Norge: Gyldendal.
- Mulveen, R., & Hepworth, J. (2006). An Interpretive Phenomenological Analysis of Participation in a Pro-Anorexia Internet Site and its Relationship with Disordered Eating. *Journal of Health Psychology, 11*, 283-296.
- Nafstad, H. E. & Blakar, R. M. (2002/2006). Ideologier kartlagt gjennom mediespråket: En analysemetode. *Arbeidsrapport nr. 1 fra Ideologiprojektet*, Universitetet i Oslo. 22 s. trykt i Blakar, R. M. (red.) *Språk er makt*. Oslo Pax (s. 266-290).
- Nafstad, H. E., Blakar, R. M., Carlquist, E., Phelps, J. M. & Rand-Hendriksen, K. (2007). Ideology and power: The influence of current neo-liberalism in society. *Journal of Community and Applied Social Psychology, 17*, 313-327.
- Nerdrum, P. (2003). Om empati. I: M. H. Rønnestad, & A. von der Lippe (Red.), *Det kliniske intervjuet*. (s. 74-100). Gjøvik: Gyldendal..
- Okami, P. (2002). Muddy Waters. *Archives of Sexual Behavior, 31*, 492-494.
- Ondersma, S. J., Chaffin, M., Berliner, L., Gordon, I., Goodman, G. S., & Barnett, D. (2001). Sex With Children is Abuse: Comment on Rind, Tromovitch, and Bauserman (1998). *Psychological Bulletin, 127*, 707-714.
- Pithers, W. D. (1999). Definition, Enhancement, and Relevance to the Treatment of Sexual Abusers. *Journal of Interpersonal Violence, 14*, 257-284.
- Prentky, R. A. (2002). Random Musings on the Inscrutable World of Pedophilia. *Archives of Sexual Behavior, 31*, 494-496.

- Purvis, M., & Ward, T. (2005). The role of culture in understanding child sexual offending: Examining feminist perspectives. *Aggression and Violent Behavior, 11*, 298-312.
- Rand-Hendriksen, K. (2008). Ideological changes measured through changes in language: Development, description and preliminary validation of a new archival method. Hovedoppgave, Universitetet i Oslo.
- Riegel, D. L. (2004). Effects on Boy-Attracted Pedosexual Males of Viewing Boy Erotica. *Archives of Sexual Behavior, 33*, 321-323.
- Rind, B., Tromovitch, P., & Bauserman, R. (1998). A Meta-Analytic Examination of Assumed Properties of Child Sexual Abuse Using College Samples. *Psychological Bulletin, 124*, 22-53.
- Rind, B., Tromovitch, P., & Bauserman, R. (2001). The Validity and Appropriateness of Methods, Analyses, and Conclusions in Rind et al. (1998): A Rebuttal of Victimological Critique from Ondersma et al. (2001) and Dallam et al. (2001). *Psychological Bulletin, 127*, 774-758.
- Rogers, K., Dziobek, I., Hassenstab, J., Wolf, O. T., & Convit, A. (2007). Who cares? Revisiting empathy in asperger syndrome. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 37*, 709-715.
- Rommetveit, R. (1968). *Words, meanings and messages*. New York: Academic Press og Oslo: Universitetsforlaget.
- Rommetveit, R. (1972). *Språk, tanke og kommunikasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rommetveit, R. (1974). *On message structure*. New York: Wiley.
- Schmidt, G. (2002). The Dilemma of the Male Pedophile. *Archives of Sexual Behavior, 31*, 473-477.
- Segal, Z. V., & Marshall, W. L. (1985). Heterosexual Social Skills in a Population of Rapists and Child Molesters. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 53*, 55-63.
- Seghorn, T. K., Prentky, R. A., & Boucher, R. J. (1987). Childhood Sexual Abuse in the Lives of Sexually Aggressive Offenders. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 26*, 262-267.
- Seligman, M. E. P., Walker, E. F., & Rosenhan, D. L. (2001). *Abnormal Psychology*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.
- Serran, G. A., Moulden, H., Firestone, P., & Marshall, W. L. (2007). Changes in Coping Following Treatment for Child Molesters. *Journal of Interpersonal Violence, 22*, 1199-1210.

- Seto, M. C. (2002). Precisely Defining Pedophilia. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 498-499.
- Seto, M. C. (2004). Pedophilia and Sexual Offenses Against Children. *Annual Review of Sex Research*, 15, 321-361.
- Smallbone, S. W., Wheaton, J., & Hourigan, D. (2003). Trait Empathy and Criminal Versatility in Sexual Offenders. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 15, 49-60.
- Spiegel, D. (2000). The Prize of Abusing Children and Numbers. *Sexuality and Culture: An Interdisciplinary Quarterly*, 4, 63-66.
- Spitzer, R. L., & Wakefield, J. C. (2002). Why Pedophilia Is a Disorder of Sexual Attraction - At Least Sometimes. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 499-500.
- Strack, F., Martin, L. L., & Stepper, S. (1988). Inhibiting and Facilitating Conditions of the Human Smile: A Nonobtrusive Test of the Facial Feedback Hypothesis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 768-777.
- Taylor, M., & Quayle, E. (2003). *Child Pornography*. Storbritannia: Routledge.
- WHO (1992). *The ICD-10 Classification of Mental and Behavioural Disorders. Diagnostic Criteria for Research*. Geneva: WHO.
- WHO (1994). *WHO ICD-10 - Psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser. Klassifikation og Diagnostiske kriterier*. København: WHO.
- Thornhill, R., & Palmer, C. P. (2000). *A natural history of rape*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Twenge, J. M., Catanese, K. R., & Baumeister, R. F. (2002). Social Exclusion Causes Self-Defeating Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83, 606-615.
- Ward, T. (2002). Marshall and Barbaree's integrated theory of child sexual abuse: A critique. *Psychology, Crime & Law*, 8, 209-228.
- Ward, T. (2003). The Explanation, Assessment and Treatment of Child Sexual Abuse. *International Journal of Forensic Psychology*, 1, 10-25.
- Ward, T. (2007). On a clear day you can see forever: Integrating values and skills in sex offenders treatment. *Journal of Sexual Aggression*, 13, 187-201.
- Ward, T., & Beech, A. (2006). An integrated theory of sexual offending. *Aggression and Violent Behavior*, 11, 44-63.
- Ward, T., & Brown, M. (2004). The good lives model and conceptual issues in offender rehabilitation. *Psychology, Crime & Law*, 10, 243-257.

- Ward, T., & Hudson, S. M. (2001). Finkelhor's precondition model of child sexual abuse: A critique. *Psychology, Crime & Law*, 7, 291-307.
- Ward, T., & Keenan, T. (1999). Child Molesters' Implicit Theories. *Journal of Interpersonal Violence*, 14, 821-838.
- Ward, T., & Stewart, C. A. (2003). The Treatment of Sex Offenders: Risk Management and Good Lives. *Professional Psychology*, 34, 353-360.
- Ward, T., Gannon, T. A., & Keown, K. (2006). Beliefs, values, and action: The judgment model of cognitive distortions in sexual offenders. *Aggression and Violent Behavior*, 11, 323-340.
- Ward, T., Hudson, S. M., & Marshall, W. L. (1996). Attachment style in sex offenders: A preliminary study. *Journal of Sex Research*, 33, 17-26.
- Ward, T., Hudson, S. M., Marshall, W. L., & Siegert, R. (1995). Attachment Style and Intimacy Deficits in Sexual Offenders: A Theoretical Framework. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 7, 317-335.
- Ward, T., Mann, R. E., & Gannon, T. A. (2006). The good lives model of offender rehabilitation: Clinical implications. *Aggression and Violent Behavior*, 12, 87-107.
- Wilson, J. L., Peebles, R., Hardy, K. K., & Litt, I. F. (2006). Surfing for Thinness: A Pilot Study of Pro-Eating Disorder Website Usage in Adolescents with Eating Disorders. *Pediatrics*, 118, e1635-e1643.
- Wood, E., & Riggs, S. (2008). Predictors of Child Molestation. *Journal of Interpersonal Violence*, 23, 259-275.

APPENDIKS A

Avis _____ Dato _____

1. Ut fra det artikkelen skriver, synes det korrekt å bruke ordet pedofili/pedofil?

☐ Ja

☐ Nei

☐ Usikker

2. Signaliserer artikkelen noe om pedofili utover innholdet i saken?

☐ Ja

☐ Nei

3. Hvis ja, innenfor hvilke(t) tema?

☐ Hva er pedofili?

☐ Årsakssammenhenger

☐ Samfunnet og den pedofile

☐ Møtet mellom den pedofile og barnet

☐ Den pedofile som menneske

☐ Annet relevant

Helt uinteressant-----Svært interessant